

ГЛАС

Епархије нишке

ГЛАСИЛО ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
ЗА ХРИШЋАНСКУ
ПРОСВЕТУ И КУЛТУРУ

пета серија,
број 9 (3/2018)

ВЕРНИЦИ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ НА ПОКЛОНИЧКОМ ПУТОВАЊУ ПО СВЕТОЈ ЗЕМЉИ 2018.

У данима васкршње радости Светле и Томине недеље, у периоду од 11. до 18. априла 2018. године, са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, група верника из Епархије нишке походила је Свети град Јерусалим и Свету земљу и поклонила се Животворном гробу Господњем и осталим светим местима Палестине. Групу сачињену од стотину поклоника, у организацији нишке Саборне цркве, предводили су Преосвећени владика нишки г. Арсеније у пратњи тринаесторице свештеника, углавном клирика Нишке али и других епархија, затим матуранти и вицематуранти Призренске богословије Светог Кирила и Методија привремено у Нишу, у пратњи ректора,protoјереја ставрофора Милутина Тимођијевића и професора јереја Дејана Крстића, којима је ово била и матурантска екскурзија.

Током седмодневног боравка у Светој земљи, поклоници су имали благослов да се поклоне већини светих места која Свето предање Православне цркве повезује са животом и спасоносним деловањем Христовим у Јудеји и Галилеји. На првом месту то је Свети и животворни гроб Господњи у Храму Вакхрења у Јерусалиму, затим место страдања Христовог на Голготи, место проналажења Часног крста, Маслинска гора – место вазнесења Христовог, Гетсимански врт са Црквом последње молитве у Гетсиманији и Храмом Гроба и Успења Богородичиног, где се налазе и гробови њених родитеља, праведних Јоакима и Ане, као и праведног Јосифа Обручника, Гроб Светог првомученика

и архијакона Стефана, Света гора Сион и Горња соба Тајне вечере, Гроб пророка и цара Давида, Манастир Часнога крста, Витлејемска пећина – место рођења Спаситељевог, Пастирско поље – место јављања Анђела пастирима приликом рођења Христовог, место крштења Христовог на Јордану, Гора кушања и древни град Јерихон, Мртво море, манастири Јудејске пустиње – Светог Саве Освећеног, Светог Георгија Хозевита, Светог Теодосија Великог и Светог Герасима Јорданског, Гроб Светог великомученика Георгија у древној Лиди, данашњем Лоту, и древни град Јафа, Назарет и место Благовести, Кана Галилејска, Гора блаженства, Галилејско језеро, остаци старог Капернаума и Манастир Светог апостола Петра, Гора Кармил и пећина пророка Илије, древни град Акра, Гроб Свете Тавите, Гроб четврородног Лазара у Витанији, данашњој Лазарији, и друга места Божјих благословова.

Посебан благослов за све поклонике био је срдачан пријем код Његовог блаженства Патријарха јерусалимског г. г. Теофила III у просторијама Јерусалимске патријаршије. У обраћању поклоницима из Ниша, Његово блаженство Патријарх јерусалимски говорио је о живој вези између два града, која постоји још од првих хришћанских времена. Највећи број светиња у Јерусалиму и Светој земљи пронашли су Свети цар Константин, рођен у древном Наисусу, и његова матери, царица Јелена.

Други чинилац ове везе је Свети Сава Српски, други Константин, који је у Јерусалиму и другим местима Палестине откупио велики број некретнина – хришћанских светиња. Трећи моменат који представља ову везу је посета и служење Његовог блаженства Патријарха Теофила III 2013. године у Нишу, на великој прослави годишњице Миланског едикта, заједно са другим патријарсима. Ходочасници из Епархије нишке служили су две литургије, једну у Цркви Рођења Христовог у Витлејему и другу на Голготи, и том приликом примили свете дарове тела и крви Господње.

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког господина Арсенија, *Глас Епархије нишке* излази четири пута годишње. У томе видимо велики благослов, молећи се да будемо свесни колика је то и одговорност и дуг. Несагледиве су потребе људи са ових простора да у сведочењу једне Цркве Божје чују Христов глас. Не ради се само о томе што је Ниш универзитетски град и средиште културе, нити што у Епархији има других великих и историјски значајних места. Глад савременог човека за гласом утеше, подршке и охрабрења вапије на небо. Исто се може рећи и о његовој уснулости, која га онемогућава да у једном тренутку овај глас чује. Неки се теше другим гласовима који им доносе полет и дају снагу њиховим душама да преживе. Али само је један глас који неће утихнути пре него што донесе спасење свету.

Православна епархија нишка је област великих интелектуалних и културних потенцијала. Образовани свештењици, марљиви вероучитељи, учени теологи, врсни професори, часни људи, речити сведоци вере у задивљујућем броју, годинама су чекали на више подршке и простора да крену у сусрет онима којима је њихова реч потребна. Говори се о јавности као о тржишту које поставља своје услове, о неопходном маркетингу, циљним групама и дистрибуцији. Тврде да време штампаних медија пролази, да људи данас више не читају и да се треба прилагодити заповестима новог, електронског доба. Међутим, наша одговорност и дуг значајнији су од процена колико вреде материјални носиоци поруке и како треба организовати њихов пласман.

Пробудити друге може само глас будних. Просвећивати може само глас просветљених. Сведочити Христу можемо једино ако смо и сами у Христу, ако то није неко наше самозаварање. Наша је прва брига то како да реч у нама не изгуби силу, како да наш глас не остане безбојан, лицемеран и самољубив. Шта да учинимо да то заиста може да буде Христов глас, онај који људи препознају, како не бисмо, стојећи на самом извору, обманули друге и себе? Како да сузбијемо своје страсти, да тоном свог гласа, и не знајући, не пренесемо нешто искварено, да се у нашем изразу између редова не провуче нешто што не бисмо желели? Мудрост отаца учи нас да се не уздамо у себе, своје помисли и наклоности, већ да се пре тога молимо Богу да отвори срца људи, како би глас Христов могао да стигне до њих.

Наш је дуг и одговорност да свету сведочимо спасење у Христу. *Глас Епархије нишке*, као и сваке друге православне цркве, проповеда Онога ко је распет и ваксрсао за нас. Црква од давнина испуњава своје посланство служећи Божје дело и приводећи људске душе Христу – неке окупљајући да славе Бога, друге позивајући по имениу, а за остале се неодступно молећи. Проповед Христа почиње из храма, са царских двери, и шири се парохијском службом свештеника, који излазе на поприште живота људи, њихових ситуација, криза, напредовања, заблуда и освештења. Њих потпомажу учени људи цркве и млади ствараоци, својим образлагањем, тумачењем и разноврсношћу израза.

Организујући Видовданску академију, Епархија нишка нуди одговор на изазове новог времена, чувајући простор сведочења и даљих тумачења православних духовних вредности. Један од њених оснивача, ревносни и благоречити прота Влајко Грабеж, приповеда о љубави и вери многих који су учествовали у покретању ове значајне мисије. Знаменити професор Драгиша Бојовић, на промоцији издања једног од научних центара које окупља истраживаче црквених тема, говори о снази Божје речи у академским просторима Ниша и све васељене. Учени свештеник Бобан Димитријевић износи тачно учење цркве о догађајима Вазнесења Господњег и Педесетнице, актуелним за овај период црквене године. Текст Милице Вучковић, писан поводом отварања изложбе нишке Универзитетске библиотеке о слободи и њеној цени, проноси хришћанске вредности и у подручје културе овог града. Вредни истраживачи културне историје града, предвођени залагањем Милана Ранђеловића и Ђакона Далибора Мидића, истичу значај његове хришћанске прошлости. Професорка из Прокупља, Снежана Милојевић, пише о могућностима тумачења косовског књижевног наслеђа у науци. Вероучитељи Никола Бакић и Ђакон Дејан Јовановић представљају резултате креативне примене технологија у раду са ученицима. Једна од свештеничких породица у Епархији нишкој броји чак деветоро чланова. Кроз сведочанство једног свештеника, подсећамо се тешких времена и историјских прилика крајем XIX века у пиротском крају. Григорије Божовић пише о ктиторки из народа оног доба у лесковачком крају. Пре деведесет година, штампарија коју је основала Привредна задруга Епархије нишке објавила је прво издање *Охридског пролога* Владике Николаја, касније признатог за најзначајнију српску књигу. У наше време, Патријарх руски позива своје свештенство да пружи више помоћи женама чија је безбедност угрожена, док грчки духовник објашњава савременим родитељима шта је њиховој деци најпотребније.

Предстоји нам да даље негујемо свој глас, како би га Божја благодат надахнула и њиме додирнула душе наших ближњих, оних којима је потребна снага, присуство и позив. Да се пробуде, отрезне и устану против зла у себи. Да изађу накрај са искушењима која им носи сваки дан. Да се изборе против својих зависности, везаности и слабости. Да у себи савладају сваку неумереност, пожуду, похлепу, љутњу, негативност, мрзовљу и надменост. Да се окрену од осуде других и да нађу свој пут, онако како су то чинили најбољи пре нас. Молимо читаоце *Гласа Епархије нишке* да нам се у овој молитви придруже.

Ивица Живковић

ПОМЕН ПОСТРАДАЛИМ У НАТО БОМБАРДОВАЊУ У АЛЕКСИНЦУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је у суботу, 24. марта 2018. године, помен пострадалима у НАТО бомбардовању Алексинца, уз саслужење свештенства Архијерејског намесништва алекси-

начног. Овом приликом изасланик председника Републике, генерални секретар г. Никола Селаковић, положио је венац код споменика жртвама НАТО-а, испред којег је помен служен. Епископ нишки је у вечерњим часовима присуствовао централној државној церемонији поводом НАТО бомбардовања СРЈ, која је ове године одржана у Алексинцу, а којој су, поред осталих званичника, присуствовали и председник Србије Александар Вучић, премијерка Ана Брнабић и председник Републике Српске Милорад Додик.

РАДИО ПРЕНОС СВИХ БОГОСЛУЖЕЊА СТРАСНЕ СЕДМИЦЕ

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, Радио Глас Епархије нишке први пут је, на ФМ фреквенцији 92.0 мегахерца, преносио сва богослужења која су током Страсне седмице одржана у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу.

САБОРНО КРШТЕЊЕ У БАБУШНИЦИ

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у Бабушници је на Велику суботу 2018. године организовано саборно крштење, којим је светој цркви приведено преко две стотине душа ове парохије. Сви новокрштени постом и катихетском поуком припремљени су за овај свети чин, а на Вакрс су се први пут и причестили светим тајнама. Поред надлежног пароха, архијерејског

намесника белопаланачког јереја Славише Смиљића, у обреду су учествовали и пароси суседне Белопаланачке парохије. За најпотребитије породице верни народ, иако сиромашан, са много љубави прикупио је велику количину основних животних намирница, како би и такве породице у радости дочекале празник Вакрсења Христовог.

ХОР ХРАМА СВЕТОГ НИКОЛАЈА ИЗ НИША ОСВОЈИО ПРВУ НАГРАДУ НА ФЕСТИВАЛУ „ХОРФЕСТ 2018“

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, хор Храма Светог Николаја у Нишу учествовао је на Трећем фестивалу „Хорфест 2018“, који је од 20. до 22. априла 2018. године одржан у Ваљеву. У конкуренцији од двадесет осам хорова из Србије, нишки хор освојио је прву награду, проглашен је победником у оквиру категорије духовне музике, као и апсолутним победником (лауреатом) фестивала. Током боравка у Ваљеву, чланови хора посетили су Манастир Лелић, у којем су певали на светој литургији, поклонивши се моштима Светог Николаја Жичког. Хор је дочекан и у Манастиру Ђелије, где су чланови имали прилике да се поклоне моштима Светог Јустина Ђелијског.

АКАТИСТ ПРЕД ЧУДОТВОРНОМ ИКОНОМ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ВИТКОВЦУ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, на Источни петак, 13. априла 2018. године, у поподневним часовима, мноштво народа окупило се у Храму Рођења Пресвете Богородице – Свети Нестор у Витковцу да дочека чудотворну икону Пресвете Богородице Албазинске „Реч постаде тело“. Икона је дочекана и литијски уведена у храм, где је пред њом прочитан акатист. Службу је предводио изасланик Епископа нишког, архијерејски намесник, први нишкиprotoјереј Мидраг Павловић, уз саслужење архијерејског намесника и других свештеника намесништва алексиначког. Икона је дар Савеза добровољаца Донбаса из Москве, која је добијена посредством Савеза козака Балкана и Српских ветерана. Поред парохијана

и гостију из Русије, свечаном уношњу иконе у храм присуствовали су атаман Balkансke козачке војске – пуковник Војислав Видаковић са козачима, представници Града Ниша, Војске Србије, Друштва српско-русоког пријатељства и других сродних организација.

УРУЧЕЊЕ АРХИЈЕРЕЈСКИХ ГРАМАТА ЗА ПОМОЋ У ОБНОВИ ХРАМА СВЕТОГ ГЕОРГИЈА У БУНУШИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је на празник Светог великомученика Георгија 2018. године свету архијерејску литургију у селу Бунуша код Лесковца у

обновљеном Храму Светог Георгија, који овом приликом прославља и сто педесет година постојања. Преосвећени владика се тим поводом захвалио свим приложницима који су помогли обнову ову светиње, доделивши архијерејске грамате за показану љубав и несебичну помоћ др Горану Цветановићу, градоначелнику Лесковца, и другим појединцима из Бунуше, Лесковца и околних места.

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА ХРАМА СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ГЕОРГИЈА У ПРОКУПЉУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је у недељу, 6. маја 2018. године, у Прокупљу темеље будућег храма посвећеног Светом великомученику Георгију. Делови моштију овог светитеља у граду на Топлици чувају се више од сто-

тину година. Обреду освећења темеља новог храма присуствовало је руководство Топличког округа, Града, као и бројно грађанство. Идеја о изградњи храма посвећеног Светом Георгију победоносцу родила се тридесетих година прошлог века, када су у Прокупљу, на обележавању хиљадугодишњице Цркве Светог Прокопија, боравили краљ Александар Карађорђевић и Патријарх српски Варнава.

ПРОСЛАВА СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ОСТРОШКОГ У НИШУ 2018. ГОДИНЕ

Уочи празника Светог Василија Острошког Чудотворца, Његово пре-

освештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је празнично вечерње у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу. Након службе организована је традиционална литеја од Месне канцеларије у Дуваништу до Храма Светог Василија Острошког у изградњи, који је и заштитник овог насеља. На дан празника, Епископ нишки служио је свету архијерејску литургију на трему Храма Светог Василија, који се подиже на месту чудесног догађаја – спасавања живота свих грађана овог насеља од великог броја касетних бомби бачених на дан спомена овог светитеља током НАТО агресије 1999. године. Светој литургији су, међу бројним гостима, присуствовали и највиши представници Војске, Нишавског управног округа, Града Ниша и градских општина. На крају своје беседе, владика је изразио нарочиту захвалност пријатељима из Српско-руског хуманитарног центра из Ниша на помоћи и уложеном труду да се изградња храма што пре приведе крају.

ГОСТОВАЊЕ ЦРКВЕНО-ПЕВАЧКЕ ДРУЖИНЕ „БРАНКО“ У ПОЉСКОЈ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, Црквено-певачка дружина „Бранко“

из Ниша боравила је у тродневној посети Варшави, у оквиру посете Польској православној цркви и Музичком универзитету Фредерика Шопена. Хор „Бранко“ је учествовао на светој архијерејској литургији коју је у Саборном храму Свете Марије Магдалине у Варшави, 13. маја 2018. године, служио Његово блаженство Митрополит польски г. г. Сава. Поглавар Польске православне цркве приредио је за госте из Србије трпезу љубави у Православном културном центру Светих Ђирила и Методија. Истога дана у вечерњим часовима приређен је велики концерт Црквено-певачке дружине „Бранко“ у пу-

ној дворани Музичког универзитета Фредерика Шопена под насловом „Српска хорска музика“. За чланове хора „Бранко“ организован је срдачан пријем у Амбасади Републике Србије у Варшави. Током боравка у овом граду, они су посетили и Музеј Фредерика Шопена, старо градско језгро, као и друге знаменитости главног града Польске, кроз више панорамских вожњи.

ВЕЧЕ БЕСЕДНИШТВА У ЧАСТ СВЕТОМ ВЛАДИКИ НИКОЛАЈУ У ВУЧЈУ

У понедељак, 14. маја 2018. године, у Дому културе у Вучју одржано је четврто по реду такмичење ученика основних и средњих школа у беседништву у част Светом владику Николају Велимировићу. Ово такмичење је ове године, на радост свих присутних, благословио Епископ нишки г. Арсеније, дајући својим присуством подршку деци која се уче лепој речи и узрастају у добре беседнике. У конкурсацији ученика основних школа награде су освојили Наталија Костић, Лазар Марковић и Андрија Митровић, а у конкуренцији средњошколаца Александра Младеновић, Милица Илић и Анђела Мицић. Награде је припремио Братислав Анђелковић, сликар из Вучја.

ЗАХВАЛНИЦА ОПШТИНЕ МЕДВЕЂА ЗА ЗАЛАГАЊЕ И ХУМАНИТАРНУ ДЕЛАТНОСТ ЕПИСКОПУ НИШКОМ

Поводом дана Општине Медвеђа, 21. маја 2018. године, уручена је захвалница за изузетно залагање и хуманитарну делатност Његовом преосвештенству Епископу нишком господину Арсенију. Захвалницу је уручио председник Општине др Небојша Арсић, а у име Епископа захвалниције примио протонамесник Далибор Стефановић, архијерејски намесник јабланички, који је у његово име захвалио на указаној части. Месни парох, јереј Бобан Вуковић, уручио је овом приликом благодарничу Општини Медвеђа за несебично залагање и градитељску помоћ црквој општини овог места. Свечаности поводом обележавања дана Општине присуствовао је и председник координационог тела Владе Републике Србије др Зоран Станковић, који је са председником Општине свечано отворио нову обилазницу у Медвеђи. Уприличена је свечана академија уз учешће најмлађих полазника Дечје установе „Радост“ у Медвеђи.

ПРОСЛАВА СИЛАСКА СВЕТОГА ДУХА НА АПОСТОЛЕ, СЛАВЕ САБОРНОГ ХРАМА У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је на дан празника Силаска Светог Духа на апостоле 2018. године свету архијерејску литургију у нишком Саборном

храму, који је тог дана обележио и своју храмовну славу. Велико бденије уочи празника служио је гост из сестринске Бугарске православне цркве, Његово преосвештенство Епископ Поликарп, викар бугарског Патријарха, у присуству Преосвећеног епископа Арсенија и уз саслужење свештенства и монаштва Епархије нишке. На дан празника Епископу Арсенију саслуживао је велики број свештеника и свештеномонаха града Ниша и Епархије, у присуству представника Војске, Полиције, градских власти, школа и других културних институција града Ниша. По завршетку Духовске вечерње службе с коленопреклоним молитвама ношена је литија улицама града Ниша, а испред Саборног храма Његово преосвештенство благословио је славски колач овогодишњих домаћина славе.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА И ПАРАСТОС У СПОМЕН-КОМПЛЕКСУ ЋЕЛЕ-КУЛА У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 31. маја 2018. године, на дан обележавања спомена битке на Чегру, свету архијерејску литургију у спомен комплексу Ћеле-кула у Нишу. Саслуживали су архијерејски намесници први и други нишки, топлички, војни свештеник Ђорђе Димић и бројно свештенство из нишских цркава. Поред верног народа, молитви је присуствовао и градоначелник Града Ниша са сарадницима. Након литургије служен је парастос, а Епископ се сабранима обратио на-

дахнутом беседом, истакавши да нема веће љубави него кад ко положи живот за своје ближње и одбрану отаџбине.

СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН И ЦАРИЦА ЈЕЛЕНА, СЛАВА ГРАДА НИША

Уочи празника Светог цара Константина и царице Јелене, заштитника града Ниша, у истоименом градском храму празнично вечерње служио је Епископ белоградчишки г. Поликарп, викар Патријарха бугарског, у присуству Епископа тимочког г. Илариона и Епископа нишког г. Арсенија и уз саслуживање многобројног свештенства и монаштва Епархије нишке. У продужетку вечерњег богослужења уследила је литија улицама Константиновог града Ниша, у којој су поред мноштва народа учешће узели и представници града на челу са градоначелником Града Ниша и градоначелником грчког града Сереса, потом представници војске на челу са генералом Милосавом Симовићем, као и припадници снага Жандармерије. Светковину су додатно својим појањем увеличали обједињени нишки хорови, војни оркестар, као и мноштво омладине града Ниша. Град Ниш већ седамнаест година обележава Светог цара Константина и царицу Јелену као градску славу. По традицији, поред домаћина славе – градоначелника и представника јавног и културног живота града, светој архијерејској литургији присуствују угледни гости из земље и иностранства. Литургијом је начаљствовао Његово преосвештенство Епископ тимочки г. Иларион, уз саслужење Епископа нишког г. Арсе-

нија, многобројног свештенства и свештеномонаштва Тимочке и Нишке епархије.

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА У ЦАРИЧИН ГРАДУ

У организацији Туристичке организације Лебане, основних и средњих школа из Лебана и сурорганизацији црквених општина Житорађе и Лебана, одржана је, 9. јуна 2018. године, трећа по реду свечана академија на локалитету Царичин Град – древна Јустинијана Прима. У оквиру програма академије Црквени хор „Бисери“ из Житорађе је отпевао неколико литургијских песама, између остalog и химну „Јединородни Сине“, чије се ауторство управо приписује цару Јустинијану, оснивачу овог града. Након академије, ученици Лебанске гимназије су као водичи, у складу са својим могућностима, објашњавали деци и гостима основне податке о овом граду, старом скоро хиљаду и по година. У центру локалитета на врху брда, на акрополу у епископској базилици, хор „Бисери“ је отпевао још неколико родољубивих песама, а старешина Храма Усековања у Лебану, јереј Филип Стевановић, говорио је о значају цара Јустинијана за нашу веру, историју и за лебански крај.

СВЕТОПЛИЧКИ ВИДОВДАНСКИ САБОР У КОНЦЕЉУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 28. јуна 2018. године, на празник Светог мученика кнеза Лазара и Светих српских

мученика, свету архијерејску литургију и помен косовским јунацима у Храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Концелју (Архијерејско намесништво топличко). Тога дана, у овом селу у општини Прокупље одржан је шеснаести по реду, традиционални Светоплички видовдански сабор. И ове године додељено је неколико саборских повеља заслужним Топличанима, а потом је уследио културно-уметнички програм. Светоплички видовдански сабор организује се испред Цркве Светих архангела Михаила и Гаврила, која је реплика косовске Грачанице и једно од најлепших црквених здања у овом делу Србије. Подигнута је у периоду од 1893. до 1899. године на темељима једног старијег храма, који је по предању основао српски властелин и косовски јунак Милан Топлица и који је у народу био познат као Топличка Грачаница.

ВИДОВДАНСКА АКАДЕМИЈА 2018. ГОДИНЕ У НИШУ

С благословом Епископа нишког г. Арсенија, у организацији Управе Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, у великој сали Светосавског дома одржана је 28. јуна 2018. године, на празник Светог мученика кнеза Лазара, Видовданска академија. Након уводне речи, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније саопштио је одлуку Светог архијерејског синода Српске православне цркве о одликовању г-ђе Зvezде Дејановић, велике добротворке из Ниша, Орденом Светог цара Константина. Управа Основне школе „Радоје Домановић“ у Нишу, на челу са директорком Душицом Тричковић, такође је одликована Орденом Светог цара Константина, за подстицање оправдавања омладине. Орден Светог Саве II степена додељен је Коман-

данту Копнене војске Србије, генерал-потпуковнику Милосаву Симовићу, због велике љубави према мајци цркви и због личног сведочења хришћанских вредности Војсци Србије. Генерал Симовић одржао је надахнуту видовданску беседу, која је више пута прекидана дуготрајним аплаузима. У каснијем току програма, приликом представљања ученикâ генерације – нишских „витезова знања“, поздравну реч упутио је и градоначелник Ниша, г. Дарко Булатовић. У програму се учествовали Војни оркестар Копнене војске Републике Србије, Нишка црквено-певачка дружина „Бранко“ и Дечје-омладински хор „Бранко“ са солистима, Фолклорни ансамбл „Бранко“ и Академски фолклорни ансамбл „Оро“ СКЦ из Ниша. Уредник програма био јеprotoјереј ставрофор Ненад Микић, а ауторка синопсиса Марина Милутиновић.

Медијско-информативна служба Епархије нишке

„СМРТ КНЕЗА ЛАЗАРА“, ИКОНА ЂОРЂА КРСТИЋА (НАПОМЕНА УЗ НАСЛОВНУ СТРАНУ)

Након добијања независности Кнежевине Србије 1878. године и проглашења Краљевине 1882. године, на сцену српске уметности ступају сликари који користе нови стил у сликању икона – академски реализам, развијен у минхенској школи.

У време владике нишког Нестора Поповића, почетком 1885. године, нишка Црквена општина склапа уговор са Ђорђем Крстићем (1851–1907), најпознатијим од минхенских ѡака међу Србима, за осликовање иконостаса великог нишког Саборног храма. Овим уговором предвиђена је израда 54 иконе „по правилима Православне Цркве, а по науци модерне школе“. „Смрт кнеза Лазара“ била је прва икона коју је по овом уговору Ђорђе Крстић већ 1885. године насликао. Њено јавно представљање на изложби изазвало је велику расправу и потрес јавности. Преко новина почела су препуџавања; на једној страни били су Стева Тодоровић и Ђорђе Малетић, а на другој Ђорђе Крстић и Михаило Валтровић. Ова расправа остала је упамћена као „полемика о православности“. Икона Светог кнеза Лазара, представљена у стилу реализма, била је, према Крстићевим речима, израз жеље да „стару идеју одене у ново руло“. Према његовом мишљењу, то је био начин да се створи један посебан национални правац црквене уметности, као спој византијског наслеђа и националног средњег века. Због неприхватљивог стила, икона никада није

постављена на иконостас, али како је била плаћена, остала је у власништву Саборне цркве. У неколико наредних година, пре него што је нишка Црквена општина са Крстићем раскинула уговор, уместо договорене 54, осликано је свега 11 икона. Оне су постављене на иконостас, а „Смрт кнеза Лазара“ преживела је пожар 2001. године, будући да се није налазила у храму. Икона је рестаурисана око 2005. године, а данас се чува у свечаној сали епископског двора.

ЗАР МИ ДА НЕ ПРАШТАМО?

Видовданска академија 2018. године у Нишу

Двадесет друга Видовданска академија у Нишу припремљена је са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у организацији Православне епархије нишке, Саборног храма Силаска Светога Духа у Нишу и ансамбла Нишке црквено-певачке дружине „Бранко“, уз подршку Града Ниша, Команде Копнене војске Србије, Катихетског одбора Епархије нишке и градских општина Медијана, Палилула, Пантелеј, Нишка Бања и Црвени крст. Овогодишња академија због временских неприлика није одржана у дворишту, већ под сводовима Светосавског дома нишке Саборне цркве. Овај простор био је, као и у ранијим приликама, испуњен до последњег места, а програм је пратило још много више посетилаца, стојећи са стране, у холу и испред улаза у Светосавски дом.

Према дугогодишњој традицији, негованој за Видовдан у Нишу, ученици генерација основних и средњих школа промовишу се у „витезове знања“, додељују им се похвалнице и пригодни поклони Епархије нишке и Града Ниша. У конфесионалној салици спрату Светосавског дома, на позив координатора Катихетског одбо-

ра г. Лазара Павловића, у присуству родитеља и вероучитеља, Преосвећени епископ Арсеније и градоначелник Дарко Булатовић наградили су шездесет седморо најбољих ђака основних и средњих школа из Ниша и околних места овим вредним признањем.

Програм Видовданске академије у свечаној сали Светосавског дома отпочео је српском химном у заједничком извођењу Црквено-певачке дружине „Бранко“ и Војног оркестра Копнене војске Републике Србије. Епископ нишки г. Арсеније је у потресној уводној беседи, између осталог, истакао: „Хришћанство је храм од темеља изграђен на љубави и жртви, од крви Онога чије су стихије морске, небо над нама и све душе људске, па до крви невиних која се и данас пролива за име те неуништиве љубави. Хришћански живот је жртвени залог који отвара капије вечности. Зато данас прослављамо смрт која рађа, жртву која не стари и љубав хришћанску која не бледи. И нека влада данас земљом

српском мук. Нека престане људско да би небеско чули и схватили да је тамо, на Косову, као негда у време кнеза Лазара, велика војска, а на њеном челу Христос. За њим су они који га се не постидеше, они који схватише да је земаљски пораз небеска победа. То је војска која не пролази, бастион који брани српски народ и подсећа да није бесцено оно чиме владаш већ оно чиме пред Господа излазиш, оно што остављаш да се памти, оно што те сведочи у лице противичућег времена.“

Ове године су на Видовданском академији додељена три висока одликовања Српске православне цркве. По одлуци Светог архијерејског синода, Епископ Арсеније уручио је Орден Светог цара Константина госпођи Звезди Дејановић, учитељици у пензији из Ниша, за истрајну ревност и делатну љубав према светој мајци цркви, нарочито показану њеним ктиторством и великим добротворством. О примеру који даје ова – како ју је Епископ назвао – светиљка која Христом исијава, а која је недавно напунила стоту годину живота, Глас Епархије нишке писао је у претходном броју. Орден је у име госпође Дејановић примио њен дугогодишњи парох, прота Влајко Грабеж. Орден Светог цара Константина такође је додељен Основној школи „Радоје Домановић“ у Нишу, у знак признања за велики труд на васпитању и образовању деце у духу правих хришћанских вредности, а поводом јубилеја сто петнаест година непрекидног рада ове школе. У име садашњег руководства ове историјски значајне установе одликовање је примила директорка гђа Душмица Тричковић.

Свети архијерејски синод СПЦ доделио је господину генерал-потпуковнику Милосаву Симовићу, команданту Копнене војске из Ниша, Орден Светог Саве II степена, за делатну љубав према мајци цркви, показану његовим залагањем приликом обнове цркава и манастира Епархије нишке, као и за лично сведочење

хришћанских вредности у Војсци Републике Србије. Епископ Арсеније је с посебним уважавањем представио овог добитника, истичући: „Захваљујем Богу што имам част познавати великог родољуба и правог христољубивог војника, човека кога не треба посебно представљати, а за кога говоре његова дела“. Командант Копнене војске оставио је велики траг иза себе формирањем и изградњом Музеја Копнене војске у згради Команде нишког гарнизона, са спомен-собом у којој су забележена имена и сачуване фотографије више од 16.000 погинулих војника, полицајца и грађана Ниша од балканских ратова до НАТО агресије.

Генерал Симовић био је беседник овогодишње Видовданске академије. Његов надахнути говор, који представља изванредну синтезу војне, духовне и патриотске реторике, био је више пута прекидан дуготрајним аплаузом публике. Беседа је отпочела следећим речима: „Видовдан није мит о небеској Србији. Видовдан није слављење победе или пораза. Видовдан је помен страдања и жртава. Храброст и пожртвованост Милоша Обилића и његових војника не заборавни су и трајни. Све што вреди, без обзира колико неко нападао, волео мање или не вољео, траје и опстаје.“

У наставку говора, добитник Ордена Светог Саве обраћа се речима искреног православног духовника, које неосетно прелазе у родољубиви позив: „Исус Христос није делио људе по вери и боји коже, већ на људе и на нељуде. Жртвовао се и за једне и за друге, праштао и једнима и другима. Ако је Он праштао, Човек кога помиње и поштује цео свет, Човек за кога се зна откад је века и света, зар ми, браћо и сестре, ми, обични смртници, имамо право да не праштамо? Зар ми у нашим породицама да не праштамо? Зар ми на нашим радним местима, dame и господо, да не праштамо колегама, потчињенима, претпостављенима? Зар ми, сви грађани Србије, без обзира на националну, верску и политичку припадност, да не праштамо једни другима? Зар ми Срби, партизани и четници, довека да се делимо, никада једни другима да не опростио? Брат брату да не опрости? Драга браћо и сестре, праштање и по-

мирење две су речи које треба скоро свакодневно да имамо у својим мислима. Када наиђемо на неки проблем у породици, на радном месту, обично се наљутимо на члана породице, на колегу, потчињеног, претпостављеног. Веома често се наљутимо и на Србију, нашу намучену отаџбину Србију, у којој никада није било лако живети. А треба волети у добру и злу. Ако разговарамо отворено, без предрасуда, сујете, а наоружани стрпљењем, схватићемо да праштање и помирење нису недостижни. Онда ћемо бити јединствени. А ко је јединствен, јак је и неуништив. Повратићемо моћ, понос, достојанство нације. Бићемо јака држава српска, у којој

сваки грађанин Србије, без обзира које вере, треба да се осећа као свој на своме, и да свакодневно доприноси да Србија буде снажнија, из дана у дан снажнија, снажна, мила, лепа, драга. Да јој се радујемо свако јутро кад устанемо и удахнемо њен ваздух, да је милујемо, чувамо, пазимо и мазимо, јер је она наша друга мајка.“

Високе етичке норме угледног старешине огледају се и у следећим речима овогодишње видовданске беседе: „Видовдан нас подсећа да будемо бољи него што јесмо. Опомиње нас да радимо поштено и вредно, да говоримо истину и ширимо је, да поштујемо људе и добро, а одбацујемо зло, да не оговарамо и не ширимо гласине, да не будемо себични, да не будемо љубоморни, посебно не на поштене и вредне људе. Да не будемо грабљиви према високим положајима. Да не будемо похлепни на новац и материјално богатство. Да поштујемо породице и радна места, да их волимо. Да поштујемо власт и државу. Да поштујемо наше учитеље, старије људе, родитеље, професоре, претпостављене. Да поштујемо и волимо нашу децу, ученике, војнике, полицајце, потчињене. Да поштујемо и волимо све добре људе. Да стичемо и имамо, али поштено. Да волимо душом и срцем нашу православну веру, нашу цркву, али да уважавамо и исламску, католичку и све друге вере у држави. Да се увек подсећамо да се национални понос не гради мржњом, него поштовањем непролазних вредности.“

Овај војни стратег и одговорни чувар сећања на страдалнике ратова у новијим генерацијама не пропушта да истакне: „Пред Богом и народом дужни смо да поштујемо све учеснике ратова, јер се они борише за земљу српску, нас и наша поколења. Нашу децу треба да васпитавамо да из дубине душе воле Србију. То је залог опстанка и будућности нације и државе наше.“

Видовданска беседа генерала Милосава Симовића завршена је срдачним усклицима: „Србијо, хвала ти што постојиш. Хвала ти што ми постојимо. Нека ти да Бог мир, срећу и благостање. Нека ти се деца рађају у миру, васпитавају у мудrosti и одрастају у слободи. Нека Господ Бог да војницима, подофицирима и официрима Копнене војске, наше српске војске, добро здравље, мир у души, мудрост, стручност, храброст у срцу свакодневно, а посебно у заштити српске земље и свих грађана Србије, у вечној борби за крст часни и слободу златну. Живела намучена отаџбина Србија! Живе-

ла српска војска! Живео вековни стуб српске државности, Српска православна црква!“

У наставку програма Војни оркестар Копнене војске, под диригентском палицом капетана Дејана Ђорђевића, интонирао је три марша: „Александар Први“, „Милош Велики“ и Марш на Дрину. Црквено-певачка дружина „Бранко“, под руководством Саре Цинцаревић, извела је са солистима неколико нумера из наслеђа родољубиве народне песме, од којих неке у аранжману младих композитора, својих садашњих чланова Андреја Цинцаревића и Јакова Милутиновића. Након њих, на сцену је изашао Дечје-омладински хор „Бранко“, којим диригује Јована Микић. Наратори програма, Емилија Радмиловић и Марјан Тодоровић, говорили су између тачака текстове Светог владике Николаја, Исидоре Секулић, Војислава Илића млађег, Десанке Максимовић, Матије Бећковића и Антонија Ђурића.

Када су на позорницу изашли ученици генерације, новопроглашени вitezови знања, аудиторијуму се обратио и градоначелник Ниша, г. Дарко Булатовић. Он је, између остalog, казао: „Дубоко верујем у нашу лепу, најлепшу Србију, Србију која је победила све изазове, прошла све испите и постала јача него икада. Данас је Србија постала темељ стабилности у региону и показала да се мировном и мудром политиком истовремено може бранити свој понос, али и градити пријатељски односи са светом. Видовданско јеванђеље учи нас да чувамо и славимо живот српског народа. Данас морамо да будемо мудрији за читав један век, да се боримо за мирну, стабилну и сигурну Србију. То дuguјемо нашој деци, која су наше највеће судије. А те судије вечерас стоје овде пред нама.“

У даљем току програма учешће су узели малишани из Фолклорног ансамбла „Бранко“, чији је уметнички руководилац Сузана Миловановић, изводећи сплет игара. Након њих наступио је Академски фолклорни ансамбл „Оро“ нишког Студентског културног центра,

а Дечје-омладински хор „Бранко“ наставио је са извођењем српских родољубивих песама у аранжманима који изазивају дивљење публике. Уредник програма овогодишње Видовданске академије био јеprotoјереј ставрофор Ненад Микић, парох први нишки и сабрат Саборног храма, ранији уредник Гласа Епархије нишке. Ауторка синопсиса била је гђа Марина Милутиновић.

ДА СЕ ЉУДИ ВРАТЕ СВОЈИМ КОРЕНИМА

Разговор саprotoјерејем ставрофором Влајком Грабежом, дугогодишњим парохом Саборне цркве у Нишу

Протојереј ставрофор Влајко Грабеж, пензионисани парох нишке Саборне цркве, познат по ревносном пастирском труду, беседништву, катихетском раду, подстицању изградње цркава и успостављању важних односа током своје свештеничке службе, за Глас Епархије нишке говори о обнови традиције организовања видовданских академија у Нишу.

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Иринеј, данас Патријарх српски, одликовао вас је правом ношења напрсног крста за примерно свештено-пастирско служење цркви и својој пастви, посебно истичући ваш допринос „на успостављању добрих односа са представницима јавног и културног живота“. Многи сматрају да су видовданске академије, које се у Нишу приређују од 1996. године, у првом реду резултат тих ваших заслуга.

Видовданска академија у Нишу обновљена је захваљујући саборном труду и залагању многих људи, пре свих Преосвећеног епископа Иринеја и моје сабраће свештеника из управе Саборног храма Силаска Светога Духа у Нишу, у којем сам служио последњих шеснаест година до одласка у пензију. Она је настала на таласима духовне обнове у друштву, када је сазрело време да се народ Србије освести и врати својим истинским традиционалним вредностима. Када се говори о мојим заслугама у њеном обнављању, то не значи да у Нишу није било и других ревносних и способних свештеника којима би се исте заслуге могле с правом приписати. Они су и пре мог доласка у Ниш радили на стварању услова у којима су остварени поменути резултати. Ја сам са своје стране уложио труд да оправдам поверење Епископа Иринеја, који је мене и моју породицу у тешко време исељења народа 1995. године несебично примио, доделивши ми једну од важних градских парохија и све услове за живот достојан свештеничке породице.

У чему се огледао ваш допринос? У чему видите значај веронауке која се у оно време организовала при Саборној цркви у Нишу?

Ја сам дошао из средине у којој је верска настава већ била уведена у државни школски систем. Велики одзив школске деце и њихових породица у Дрвару и Шипову, где сам неколико година као парох предавао веронауку, заувек

ме је везао за овај позив. У време мог доласка у Ниш, верска настава се још увек није вратила у школе Републике Србије, а духовно образовање деце и омладине било је препуштено постојећим организационим капацитетима локалних цркава. Успех у раду са децом и омладином зависио је од тренутног знања, умећа и предузимљивости самих свештеника. Од неколицине затечених полазника ми смо за само неколико година успели да покренемо велики број наставних група при Саборној цркви у Нишу, кроз које је за шест година прошло неколико стотина деце. Овде треба поменути и заслуге свештенства друга два нишка храма, Светог Николаја и Светог Пантелејмона, који су такође имали дугогодишњу традицију окупљања младих. Веронаука у Нишу није се ограничавала само на наставу, већ је укључивала и рад неколико различитих секција, у којима су деца стваралачки изражавала своје доживљаје црквеног живота. Као њихов координатор, предавач и духовник, свесрдно сам подржао противницу Јовану Микић да оснује дечји ансамбл Црквено-певачке дружине „Бранко“, који данас постиже успехе запажене широм света. Као организатор веронауке при цркви имао сам и неколико вредних помоћника.

Деца из ових група редовно су учествовала у богослужењима цркве, на светосавским, видовданским академијама и другим празничним свечаностима. Из тих редова потекао је већи број будућих свештеника, свештеничких супруга, вероучитеља и стубова часних хришћанских породица. Црква је у овим тешким годинама, уз несебичну помоћ великих пријатеља из Грчке, оца Ермолаја Масараса из Патре и архимандрита Теофила, духовника Манастира Свете Лидије у Аспровалти, омогућила свој овој деци да више пута летују на обалама топлог мора, обилазећи светиње и културне знаменитости овог суседног и братског, нама једноверног народа. Када је реч о нишкој средини, немерљива је мисионарска улога Црквено-певачке дружине „Бранко“, ослоњене на труд двеју противница, Саре Цинцаревић и Јоване Микић, које већ деценијама стварају простор младим људима да се активно укључују у живот цркве. Као пријатељ ове сада надалеко познате институције, имао сам прилику да уживам у плодовима њиховог благословеног успеха, путујући са старијим и млађим ансамблом овог хора, поред Грчке, још и у Свету земљу, Цариград, Белорусију, Украјину и далеки Чикаго.

Катихетски рад са децом био је један од важних мотива који су нас подстицали да обновимо традицију одржавања видовданских академија у Нишу. Ове свечаности су пре свега прилика да млади људи изразе и широј јавности представе своје стваралаштво, да посведоче своју љубав према цркви и да се заједно са својим породицама и друштвом у целини укључе у оно што црква саопштава савременом човеку. Изазови одрастања у наше време нису мали, а ми се на овај начин боримо да сачувамо чист простор у којем ће верни људи остати у контакту са духовном

традицијом својих предака и најбољих људи нашег рода. Видовданска академија у Нишу јединствена је и по признањима у виду специјалних похвалница и књига верске садржине, које се том приликом дарују ученицима генерације свих нишских школа. На тај начин црква ове младе људе проглашава интелектуалним витезовима нашег друштва.

Колико је у том труду значио ваш беседнички дар и истанчани смисао за јавношћу?

У оно време јавност је и у Србији почела да показује искрено интересовање за реч цркве. Желео сам да Епископ нишки и моја браћа свештеници овог великог града у мени имају још један ослонац, који је могао бити важан због дугогодишњег искуства у пастирском раду претходних година. У младости сам говорио на ретким сахранама на које сам као свештеник био позиван. Прво венчање служио сам тек 1991. године, после двадесет година парохијске службе. Исте године у Дрвару наложио сам и први бадњак после Другог светског рата. Са постепеним отварањем народа ка вери, појачавана је и пастирска и мисионарска активност нас свештеника. У средини где сам раније живео, био сам уредник верске емисије на Радију Дрвар. Након доласка у Ниш то искуство значило ми је приликом гостовања на локалним медијима, који су тих година широм отварали своја врата цркви. Имао сам могућност да се као свештеник, пуних десет година свакога јутра, добром вољом уредника и водитеља јутарњег програма Озрена Рашића, обраћам слушаоцима Радио Ниша, тумачећи дневни календар и црквене активности. Признање „Златни микрофон РТС-а“ које ми је додељено не сматрам само својом наградом, већ изразом пријатељства и захвалности наше најзначајније медијске куће свештеницима и цркви.

Ви сте носилац још једног високог одликовања које вам је уручила Копнена војска Републике Србије. Ка-ко сте успоставили контакте са војним властима? Шта вама лично значе односи са војском?

Благодаран сам Преосвећеном епископу Иринеју, који ми је поверавао многа јавна, званична и пригодна обраћања у најразличитијим приликама. Мислим да сам најупечатљивије тренутке свог живота имао приликом говора на војним свечаностима. У време још увек обавезног служења војног рока имао сам част да беседим приликом полагања заклетви и у друге значајне дане, трудећи се да успоставим и учврстим новообновљене односе цркве са високим официрима Војске Србије у овом региону.

Мени је ова улога лично много значила. Не само ја, већ готово сви свештеници са високим образовањем, били смо у време старог режима на удару служби државне безбедности. Безмalo свако од нас може да посведочи како су послушници ондашње идеологије све чинили да нас придобију на своју страну, али у томе нису успели. Православна обнова и постепено приближавање између цркве, државе и војске отпочели су у Републици Српској у истом периоду када и у Републици Србији. У време када је народ Ниша масовно дочекао мошти Кнеза Лазара у Саборној цркви, ми смо на Далматинском Косову припремали прославу годишњице Косовског боја коју је историја запамтила. Друга централна свечаност у овим крајевима организована је приликом освећења Цркве у Дрвару, која је

деценијама пре тога била у девастираном стању. На овом освећењу служила су тринаесторица епископа и преко три стотине свештеника, у присуству сто хиљада људи – о чemu је писала државна штампа оног времена. Обновљеној цркви кумовао је знаменити српски адвокат Вељко Губерина. Нисам само ја тада добио звањеprotoјереја, већ је признање одато и мојој породици; моја супруга је за учешће у припреми овог историјског чина била одликована архијерејском граматом. Када сам у јеку рата, по потреби службе, био премештен у варошицу Шипово, постала ми је јасна велика важност добрих односа цркве са војском и државним властима за организовање хуманитарне помоћи. Овај период остао ми је у тешком памћењу по великом броју сахрана, углавном младића пострадалих у ратном сукобу. Од тог времена заувек сам одан идеалима мира и одбране земље.

Контакти са војском у Нишу помогли су у стварању услова да Саборна црква у Нишу, почев од 1996. године, обнови традицију одржавања видовданских академија, која је била насиљно прекинута доласком комунистичких власти. Црква је слала редовне позиве војним властима да присуствују овим видовданским свечаностима, тако да је у многима од њих војска учествовала као најближа сарадница, дајући многе говорнике, учеснике програма и госте у највишем рангу и звању. Први високи званичници захваљујући којима је и отпочeo период приближавања и искрене сарадње цркве и војске у нашем граду, били су генерали Стојан Марковић, командант Копнене војске, и Верољуб Живковић, његов помоћник. После трагичног пожара 2001. године, у којем је страдала Саборна црква у Нишу, војска се нарочито укључила, помажући при рашчишћавању рушевина.

Како је изгледао шири друштвени контекст обнове духовности, веће улоге цркве у јавности и учествалијих контаката са државом и црквом у Нишу? Да ли су сви радо прихватали нове токове, или је било отпора међу грађанима?

Шири контекст обнове духовности и православне побожности у Нишу огледао се у подизању већег броја храмова у овом граду, што је круна која обележава последњу деценију столовања Његове светости Патријарха Иринеја у Епархији нишкој. Народ ових крајева показао се као изузетно одан цркви, ако је судити по учешћу, прилозима

и општој атмосфери која је пратила ову велику изградњу. О томе могу лично да посведочим, јер сам као парох Саборне цркве подстакао велики број људи да помогну оснивање и опремање нових храмова, касније и обнову саме Саборне цркве, пострадале у пожару 2001. године. Одзив је био толики да су за обнову Саборног храма своје прилоге скупљала и достављала школска деца по разредима, а такође и војници, који су се у ту сврху одрицали својих скромних примања. Било је и појединачна и мањих група грађана који су пружали отпор, углавном из идеолошких разлога. То је једно исто супротстављање на које смо навикли из претходног доба, само под неким другачијим заставама. Када сам испрва био номинован за старешину Храма Светог цара Константина у изградњи, радио сам на смиривању отпора који су појединци из ове градске четврти пружали подизању богомольје у парку. Овај труд завршио се свечаношћу приликом подизања крстова на цркву, у присуству великог мноштва народа. Само међу мојим парохијанима могу да наведем знатан број људи који су у овом периоду учинили много за цркву. Мој пријатељ, познати нишки предузетник Јовица Стојановић, подигао је храм и комплетно опремљен помоћне објекте у свом родном Брестовцу, за шта је он одликован Орденом Светог Саве првог степена, а његова супруга Славица Орденом Светог Романа. Јовица је са својим сином Миланом био и кум на освећењу Саборне цркве у Нишу, обновљене 2006. године, после страдања у пожару. Моји парохијани Слободан и Мира Вучковић били су, осим новчаних прилога, дародавци грађевинске столарије, врата и прозора врхунског квалитета за потребе многих градских и епархијских храмова.

Верујем да би и сама Видовданска академија, али и друге новопокренуте активности цркве у време обнове, наилазиле на много више отпора да није било солидне сарадње нишских свештеника са функционерима локалне самоуправе. Наша црква није раздвајала људе по партијској припадности, тако да је сваки од политичара, ма ком табору да је припадао, био позван да пружи свој допринос у складу са добром вољом и могућностима. Са захвалношћу истичем име госпође Весне Чворовић, шефице протокола градоначелника и Скупштине града, која је у неколико различитих сastава градске власти много чинила да ову комуникацију олакша и унапреди. Такође, један од највећих дародаваца Видовданске академије била је Градска општина Медијана у време председника Драгослава Ђирковића. Поред донација за видовданске награде ученицима, ова општина је током обнављања Саборног храма

након пожара активно помогла организацију академије, обезбеђујући више година простор за њено одржавање у Парку Светог Саве.

Познати сте по томе што имате добру реч за свакога човека кога сте упознали, посебно за оне које сматрате

заслужним за помагање устројства и мисије цркве. Чију помоћ доживљавате као најзначајнију за одржавање видовданских академија?

Заиста је велики број људи који се заједно са нама свештеницима укључио у обнову ове значајне традиције. Увек постоји опасност да, приликом навођења имена, некога изгубимо из вида. Видовданске академије не би било да директор Радио Ниша, Раде Милосављевић, од прве године није уступао озвучење и другу потребну опрему. Њен програм не би био тако величанствен да директорке двеју нишских гимназија, Љиљана Златановић и Олга Драгојловић, нису уступале своје најбоље ћаке да буду редовни учесници. Професорка српског језика Момирка Миловановић из Гимназије „Бора Станковић“, доживела је припрему ћака за Светосавску, Видовданску академију и друге црквене свечаности као врхунац своје просветне каријере. Такође, Видовданска академија била би много сиромашнија да деца полазници верске наставе (најпре при цркви, а касније и у школама) нису улагали толику љубав и труд, као и да својим умилним појањем нису све време била присутна оба састава Црквено-певачке дружине „Бранко“, предвођена Саром Цинцаревић и Јованом Микић. За мене је било право задовољство да из године у годину координишем и надгледам припрему програма. С посебним дивљењем сећам се дечака Ђорђа Дамњановића, ученика Основне школе „Доситеј Обрадовић“, који је напамет произносио зачуђујуће велику количину текстова.

С поносом набрајам имена многих истакнутих говорника који су на овим академијама излагали уводну реч. Од високих војних званичника, беседе на Видовданској академији држали су: генерал Младен Ђирковић, командант Копнене војске Србије, генерал Милорад Ђорђевић и пуковник Јово Глигорић, професори Војне академије, генерали Чедомир Бранковић и Миодраг Гордић, команданти нишских касарни. Од људи из света науке са нама су били Мирољуб Јевтић, знаменити српски политиколог, Даница Петровић, директорка Музиколошког института Српске академије наука и уметности, академик Веселин Ђуретић и други, а од песника за децу једне године на Видовданској академији посетиоцима се обратио славни Добрица Ерић. На једној од академија присутнима се обратио прослављени спортиста Милутин Шошкић, голман националне репрезентације у фудбалу. Од носилаца политичке одговорности једну од беседа држао је некадашњи министар одбране Драган Шутановац. Од познатих имена нишке науке, овде су говорили академик Бојан Јовановић, проф. др Павле Бубања, проф. др Драгиша Ђорђевић и проф. др Горан Максимовић.

Сама организација академије не би достигла овај ниво да није било великог броја институција и појединача који су учествовали као дародавци. Као најзначајније још једном бих поменуо Градску општину Медијана и њеног дугогодишњег председника Драгослава Ђирковића, а од појединача господу Милићу Радовановића, Милана Гутића из Новог Сада, такође и г. Станимира Манчића са супругом, који су даровали младе учеснике академија из фонда основаног под именом њиховог сина, пострадалог младића Дејана Манчића. Имајући много побожних и часних породица које су помагале и данас помажу одржавање Видовданске академије, а које, нажалост, због недостатка простора овде не можемо да поменемо.

Снежана Милојевић

КОСОВКА ДЕВОЈКА У ТУМАЧЕЊУ СВЕТОЗАРА РАДОЈЧИЋА

Снежана Милојевић рођена је у Прокупљу, где и сада живи и ради. Осим професорског посла, бави се научним радом и писањем прозе. Свој научни рад усмерила је на истраживања из области старе српске књижевности. Учесница је бројних научних склопова у земљи и иностранству и сарадница Међународног центра за православне студије.

Када у овом цивилизацијском тренутку говоримо о новим читањима већ више пута прочитаних писаних трагова културе епоха која је далеко иза нас, ми заправо говоримо о новом (другачијем) књижевнотеоријском приступу. То не искључује књижевноисторијско преиспитивање одређених тема, али су такви подухвати ређи. Без освртања на све могућности које овакав историјски (књижевни) тренутак омогућава, ваља указати на оно што представља основни правац у тумачењу писаног израза средњег века. Заobilажењем оваквог приступа медиевистичкој књижевности, читалац би био ускраћен за њено истинско разумевање.

Темељ проучавања средњовековне (богослужбене) књижевности јесте Свето писмо – архитект свеколиког богонадахнутог писања. Станоје Станојевић и Душан Глумац су још 1932. године објавили своја детаљна истраживања употребе цитата и парофраза из Светог писма у записима старе српске књижевности. Примера ради, Давидови псалми, чија је фреквенција у писаном изразу ове епохе највећа, у „Житију Светог Саве“ од Доментијана, цитирани су чак двеста педесет пута.

Значајан путоказ методолошком приступу културним артефактима ове епохе дао је наш велики историчар уметности Светозар Радојчић, који је истакао значај мултидисциплинарног приступа било ком медиевистичком културном трагу. Свој став је поткрепио чињеницом да „у ликовним уметностима дејствују исти основни закони епохе који су одређивали и свако друго духовно стварање, књижевно и песничко, музичко или филозофско, религиозно или научно“.

У том духу сматра нефункционалном потребу за, здраворазумски речено, уже стручним специјалностима проучавалаца средњег века. Он каже: „Код нас, мислим у српској науци, још се упорно чувају застареле границе између појединих дисциплина. Историчари слабо познају стару уметност. Палеографи се држе филолога, а епиграфичари се већином држе историча-

ра, тако се дешава да неки епиграфски споменик добије опширни коментар, а у суштини остаје непротумачен.“

Методологија проучавања старе српске књижевности је велика тема, али на трагу претходно наведеног, истаћи ћемо неке елементе Радојчићевог доприноса науци кроз његов рад који говори о међусобном прожимању и утицају једних на друге свих текстова културе ове епохе. Његова жеља да се потенцијални естетски доживљај историјски и културно освести, очитана је у сваком његовом подухвату. Ради једноставнијег поимања оваквог пута кроз загонетан и мистичан средњи век, узећемо за пример не какав канонски текст српског средњег века, већ народну интерпретацију Косовског боја, чуvenу песму „Косовка девојка“. Своје иновативно тумачење добро познате песме Радојчић је објавио у раду под насловом „О неким заједничким мотивима наше народне песме и нашег старог сликарства“.

Радојчић својим свеобухватним погледом жели да предмет свог проучавања сагледа у комуникацији са свим релевантним параметрима тога доба, жељећи да нама, рецијентима књижевности давних времена, буде „путовођа кроз лавиринт знања, мисли и намера једног света“. Наводи да се песми „Косовка девојка“ враћао много пута, али свако ново запажање само је још једном водило већ познатим општим mestима. Овакви истраживачки резултати водили су логичном питању – да ли се може прихватити становиште како песма која је егземплар вредности уметничког израза свога доба не садржи у себи одређену дозу онеобичавања, нечег више од описа трагедије српских јунака у Косовском боју?

Радојчић је указао да су тумачења песме углавном заснована на ововременом поимању елемената који чине њену структуру. Савремени читалац је склон романтичарском поимању јунака, па је сходно томе сваки од њих (Милош Обилић, Косанчић Иван и Топлица Милан) аутентичан појединац, иако су у песми приказани на идентичан начин. Поступком истицања сличности, песник није желео да умањи њихову величину и значај (јер су они својом сличношћу различити, различити од оних који нису јунаци и који не могу бити предмет народног певања), већ је истовремено истакао њихов истоветни морални кодекс и истоветни однос према животу и смрти.

У оквиру анализе песме кроз познавање културних, религијских и идеолошких закона ове епохе, takoђe није запазио искорачење од уобичајеног кодекса понашања, одевања и обичаја тога доба. Сам опис приче ћа војника сагласан је обичајима, као и дарови које је Девојка добила као знамен, обећање будуће брачне среће. Опис јунака сродан је описима који се могу

препознати на манастирским фрескама светих и то у сваком свом детаљу... У формалном смислу није било никаквих искорачења.

Цитирајући познате стихове које на крају песме Косовка девојка изговара, „Да се јадна за зелен бор ватим / и он би се зелен осушио“, простор за ново читање познате песме Радојчић је пронашао у промени фокуса који је дотад био усмерен ка трагедији изгинулих јунака у Косовском боју. Фокус треба да буде на Девојци која на крају песме поентира горенаведеном формом само-карактеризације, чиме себе дефинише као носиоца зле коби – уништава све чега се дотакне. Овакав заокрет мотивисан је интенцијом самог песника, очитој још у наслову песме, а за полазиште овог новог читања добро познате песме Радојчић је имао хришћанско учење.

Наиме, савременом читаоцу је увек је у жижи трагедија народа и њених истакнутих представника, који с миром вредним дивљења одлазе у смрт. Зaborавља се да је централна тема лична драма – драма веренице у апокалиптичном тренутку за читав народ. Косовски бој је тек контекст који историјски уоквирује трагедију младе жене – чије име не носи индивидуалну, већ симболичку конотацију – Косовке девојке.

Оно што је нама данас необично, истиче Радојчић, јесте да песник пева о девојци, измирен са трагедијом јунака. Извесна доза „незаинтересованости“ коју песник има према прераној смрти великих српских јунака, изазваној нападом Османске царевине, произлази из песникове јасне свести о сотиролошком поимању стварности верујућих појединача који су део света песме: „Они су се приволели царству небескоме и причешићени (сједињени с Христом) изгинули“.

Овај текст, објављен још седамдесетих година прошлог века, антиципира невољу данашњег тумачења давних времена савременим књижевним теоријама, које су неретко конструкције идеолошког карактера. Најчешће апострофирани (небројено пута је већ писано о томе) пример бесмислености примењивања ововремених критеријума и вредносних судова инкорпорираних и у књижевне теорије, јесу нека од нових читања *Горског вијенца* Петра Петровића Његоша.

Насупрот томе, у Радојчићевом читању добро познате песме наше народне књижевности „Косовка девојка“ не можемо препознати такву тенденцију. У овом случају нисмо имали, условно речено, „његови-шевски“ проблем, проблем осуђивања критеријума и вредности једног доба кроз дезавуисање вредног књижевног дела и његовог аутора. Овакво тумачење указује на чињеницу колико смо „изгубљени“ у тумачењу текстова културе средњег века, па чак и када је реч о тексту произашлом из народног певања (што се чини прилично једноставнијим за разумевање), уколико пренебрегнемо суштину живота, мишљења и стварања човека тога доба – његову утемељеност у хришћанству.

Јасно тумачење старог текста српске књижевности подразумева свест о постојању „невидљивог“, на основу чега проучавалац препознаје есхатолошке тежње оних у свету текста који се на Косову пољу нису борили „против страних окупатора“, већ против оних који су

дошли на тле Европе, носећи са собом идеју апсолутног потчињавања и духа и тела. Својим стварним ратовањем истовремено су водили рат метафизичких размера, а својом физичком смрћу приближили се вечности, којој су својим хришћанским животом и тежили.

Радојчић истиче посебну врсту учитаности, захваљујући којој би реципијент био у стању да у текстовима старих писаца, иза речи и алузија, у овом полифоном богатству које се скрива иза музикалности наратива, открије својеврсну стварност о којој стара уметност проговорила. Ова врста реципијентске обдарености произлази из претпоставке да и корисник (читалац, слушалац) или проучавалац текстуалних трагова епохе средњег века јесте спиритуално близак онима који су те редове писали – да је и сам укорењен у хришћанску веру.

Говорећи о песнику Васку Попи и његовом циклусу „Ходочашћа“ из књиге песама *Успавана земља*, Радојчић наводи: „Не бојим се да ћу унизити правила учене солидарности ако призnam да ми више говоре стихови савремених песника него учени коментари о иконографским загонеткама о којима и сам пишем. Објективна научна дистанца између истраживача и старог уметничког дела постала је скоро излишна“.

Како проучавати остатке културе давно прошле епохе пренебрегнувши строгу научну дистанцу? Или, како писати као уметник овога доба окренувши се на прави начин према ономе што у овогемаљским параметрима представља далеко прошлост? Као кључни предуслов истинског (правилног, тачног, релевантног, одговарајућег, прецизног...) тумачења културе ове епохе, било да је она резултат богонађахнуга писања великих српских духовника и писаца, или тек резултат призыва песничког који се оваплотио у неком непознатом, неименованом, тзв. народном певачу, Радојчић претпоставља „премудра чула“.

Реч је о феномену лепе душе, преузетом из антике, који је у систему сагласја свих уметничких родова и врста у средњем веку преименован у премудра чула, која помињу Свети Сава у житију посвећеном Светом Симеону и Стефан Првовенчани у *Хиландарској повељи*. Истим похвалним речима пишу о премудрим чулима, па се на основу увида у њихов писани израз може закључити да обојица разликују обична чула од духовних – духовна чула су чула којима се сазнаје лепота.

Илуструјући своје разјашњење евентуалног комуникацијског шума који би могао настати код савременог читаоца, уколико читалац нема истанчана, премудра чула – полазиште неизрециво концизним научним језиком – Радојчић закључује: „Немања може да види незалазни сјај само ако је он светлост (...) ниједно око не може да види сунце, ако само не би било слично сунцу. Исто тако, ниједна душа не види лепо ако сама није лепа постала“. У складу с тим, он прави разлику између источног и западног тумачења (тумача!) византијске културе и уметности (којој припада и корпус српских средњовековних текстова културе).

„У савременој историји византијске уметности расте илузија о непостојању непознатог. Све се више заборавља основна особина византијске уметности, њена

истинита спиритуалност и загонетност. Западњаци, чак и савршено обавештени боландисти, не крију да им је тешко разумљива источна, и византијска религиозност, а византијска уметност олако се везује за схватања која су инспирисана мислима западноевропске схоластике“.

Та метафизичка светлост, метафора оне божанске, која надахњује од Бога одабрано биће, неодвојива је од религијског учења, од Истине коју са собом човеку доноси Син Божији, Исус Христос. Тај мистични аспект уметности средњег века произлази из посебне врсте озарености (обдарености) не само ствараоца од стране Логоса, већ као предуслов претпоставља и сензибилитет лепе душе од стране реципијента.

Много је времена и посвећеног труда било потребно медиевистима да рашчитају и преведу на савремени језик средњовековне текстове. Исто толико труда и напора уложили су они из области књижевности, који су попут Радмиле Маринковић, Димитрија Богдановића, Лазара Трифуновића, Љиљане Јухас Георгиевски, Ирене Шпадијер, Драгише Бојовића и бројних нешто млађих тумача, превасходно настојали да истраже

поетику ове епохе. Упркос томе, загонетност и мистичност и писаних и сликаних тековина ове епохе је толика да о наведеним процесима не можемо говорити у коначним категоријама – то је процес који непрестано траје.

Све време, када говоримо о уметности средњег века, иако свесни да она није стварана из ларпурлартистичких порива, већ превасходно за потребе црквене службе, ради читања у манастирској кухињи, сликана као припремање храма за богослужење или сликана на парчету дрвета ради стварања кућне иконе пред којом се појединач моли своме свецу или Сину Божјем Исусу Христу, говоримо као о критеријумима прошlostи. Међутим, ако се осврнемо на рад свих ових аутора (за шта у овом тексту није било простора), а превасходно на рад Светозара Радојчића чије су тврђње биле окосница овог текста, схватамо да прошло, садашње и будуће као критеријум процењивања и оцењивања престаје да буде релевантан предуслов, уколико се осврнемо на темељ средњовековне културе, јер Бог је увек исти – и јуче и данас и сутра. Разликује се само наше духовно узрастање или духовно клонуће које условљава начин на који ћемо прићи предмету свог истраживања.

Јереј др Бобан Димитријевић

СМИСАО ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ И СИЛАСКА СВЕТОГА ДУХА НА АПОСТОЛЕ

Јереј др Бобан Димитријевић је свештено-служитељ храма Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу. Пуних седамнаест година радио као професор догматског богословља у Призренској богословији Светог Кирила и Методија, привремено у Нишу. Доктор богословских наука из области историје докмата и члан Међународног центра за православне студије, удружења научних истраживача из Ниша. Учествовао на великом броју научних скупова, трибина и одржавао преко три стотине предавања у црквено-парохијским домовима и културно-просветним установама града Ниша и Епархије нишке.

Христово васкрсење је врхунац Божјег дела на земљи. Оно чини основу вере прве хришћанске заједнице, будући да је Исус из Назарета васкрсењем из мртвих објављен и потврђен од Бога (Оца) за Христа, вековима ишчекиваног и обећаног Месију и Спаситеља света. О томе упечатљиво сведоче речи Светог апостола Павла: *Ако Христос није устао, ондаје призна проповед наша и признаје вера ваша* (1 Кор. 15. 14).

Код старозаветних пророка, нарочито код Данила, наговештено је да ће Месија, који је називан *Сином човечјим*, када буде дошао у овај свет, судити свету и донети у њега реалност Царства Божијег. Овај прерогатив – суђење свету – својствен је Богу, јер судити свету може само Бог. То значи да израз Син човечји, који се односио на Месију који ће доћи, указује на то да ће Месија представљати само Божје присуство у свету, самога Бога који ће доћи у овај свет и успоставити у њему Царство Божје. Управо из тих разлога, Господ Исус Христос је у вери првих хришћана поистовећен са Сином човечјим, оним који ускоро долази да суди свету и донесе крај историје, односно да у њу уведе Царство Божје.

Новозаветне посланице, посебно Посланице Солунјанима Светог апостола Павла, као први хришћански књижевни споменици, сведоче о томе да су верни у првим деценијама ране цркве апостолског периода очекивали да Господ Исус Христос, као најављени Син човечји, врло брзо поново дође и установи коначно и потпуно Царство Божје: *јер вам ово казујемо речју Господњом да ми који будемо живи о доласку Господњем, нећемо претећи оне који су уснули* (1 Сол. 4. 15). Међутим, како је време пролазило, постало је јасно да је Други Христов долазак догађај који ће се збити у неком другом, каснијем времену. У том духу треба разумети и учитељске речи Светог апостола Петра који каже да је *један дан пред Господом као хиљада година и хиљада година као један дан* (2 Петр. 3. 8). Исти смисао имају и Христове речи да о *дану том или о часу нико не зна, ни анђели на небу, ни Син, до једино Отац* (Мк. 13.

32). С обзиром да је Христов долазак на известан начин померен, поставља се питање где је Исус после васкрсења? Какав је наш однос са Богом, док Христос поново не дође?

Еванђелски извештаји углавном се завршавају описом Христовог васкрсења. Еванђеља од Луке и Матеја дају и краће описе вазнесења, док књига Дела Светих апостола почиње детаљнијим приказом вазнесења и силаска Светога Духа на апостоле. Одговор на малочас поменуто питање – где је

Исус после васкрсења, састоји се управо у догађају вазнесења Христовог и везан је за нарочити значај Вазнесења за спасење људског рода. У четрдесети дан по васкрсењу Господ Исус Христос се вазнео на небо и до Другог и славног доласка и коначног суда свету он седи са десне стране Бога Оца.

Поред проповеди о васкрсењу, она о вазнесењу представљала је важан моменат ране апостолске проповеди. Апостол Петар у слову које бисмо могли назвати обрасцем апостолске проповеди – у својој првој беседи о празнику Педесетнице, говори о вазнесењу Христовом, представљајући га као догађај који је назначен у старозаветним псалмима (Пс. 110): *Десницом Божјом вазнесе се и примивши од Оца обећање Духа Светога, изли ово што ви сада видите и чујете, јер Давид не изађе на небеса, него сам говори: Рече Господ Господу мојему: седи мени са десне стране, док положим непријатеље твоје за подножје ногама твојим* (Д. Ап. 2. 34-35). Када се каже *са десне стране*, не мисли се на десну страну у просторном смислу, већ на једнаку част и славу коју има Син Божји са Богом Оцем од вечности, славу којом је удостојио и нашу људску природу – управо у догађају вазнесења.

Најдубљи смисао ових речи јесте да је кроз Христа, у догађају вазнесења Христовог, у потпуности остварена тајна усновљења људског рода, да је тиме остварено спасење, прослављање и обожење целокупне људске природе и свеколике творевине Божје. Због тога Свети Григорије Палама поетским језиком црквеног беседништва прославља Бога, говорећи да се Господ вазнео у слави и ушао у нерукотворену Светињу над Светињама и сео са десне стране славе на небесима, чинећи нашу природу са престоном и сабожанском.

Други веома важан аспект вазнесења јесте Божје поштовање људске слободе. Догађај вазнесења Христовог омогућује човеку да слободно прихвати Господа Исуса Христа. Наиме, да се Христос није вазнео, већ да је по свом васкрсењу остао са нама, човек не би имао слободу да га прихвати или одбаци. Једноставно,

тада би сви у страху од смрти, а видевши га као вакрслог, били приморани да га прихвате. Међутим, слобода тог прихватања чини саму основу односа између Бога и људи. Због тога, да би човек слободно усвојио све оно што је Господ Исус Христос учинио за људски род, он се вазнео на небо и обећао да ће послати Духа Светога.

Видели смо да се у догађају вазнесења Христовог налази одговор на питање где је Христос после вакрсења. Одговор на друго питање, какав је наш однос са Богом док Христос поново не дође, састоји се у догађају послања Духа Светога, Духа Утешитеља. У педесети дан по вакрсењу Господ Исус Христос је послao Светога Духа, испуњавајући тиме своје раније обећање дато апостолима: *А кад дође Утешитељ, кога ћу вам ја послати од Оца, Дух истине који од Оца исходи, Он ће сведочити за мене* (Јн 15, 26). Силаском Духа Светога апостоли су обучени у силу са висине и почели су да проповедају васељени благу вест о Христовом вакрсењу, потврђујући своју реч чудесним исцељењима у име Ису-са Христа Назарећанина (Д. Ап. 4, 10). Дакле, Дух Свети је дарован од Христа цркви као сила и благодат да би црква, крећући се стазама историје ка коначном и потпуном испуњењу Царства Божјег, успешно сведочила веру у вакрсење Христово као залог свеопштег вакрсења мртвих на

крају историје. Многобројна исцељења која су према сведочењу Дела апостолских чинили Свети апостоли, нарочито Свети апостол Петар, откривају управо овакав смисао ниспослања Духа Светога на апостоле и показују управо овакву његову улогу у цркви. Наиме, Дух Свети се дарује цркви као сила, помоћ и благодат Божја, са циљем да се свет доведе до Царства Божјег, које представља последњу реалност овога света и које ће се у потпуности остварити на крају историје.

Важно је нагласити да послање Духа Светога на апостоле није везано само за мисију и ширење цркве у свету, већ да има и дубљи смисао. На Педесетницу за прве хришћане започиње једно ново искуство, нов однос са Богом у личности Духа Светога. Да бисмо ово појаснили неопходно је да се подсетимо како еванђеља говоре о односу Христа и Духа Светога и пре саме Педесетнице. На основу еванђелских извештаја можемо да видимо да се Христос рађа Духом Светим у времену, да прима Духа Светога на крштењу и, на крају, да Духом

Светим и вакрсава. Дух Свети ослобађа Христа свих последица које је примио рађајући се као један од нас. Последња и најзначајнија последица рађања у свету јесте смрт, а Христос управо вакрсава и побеђује смрт Духом Светим. Дух Свети својим деловањем уноси бесмртност и вечност у пропадљивост и време, доносећи тиме увек стварност Царства Божјег, будући да су бесмртност и вечност, пре свега, обележје Царства Божјег.

Овакво поимање деловања Духа Светога има за последицу долазак Царства Божјег где год и кад год се јави Христос. Христос је онај који је помазаник, носилац Духа Светога, доносилац Царства Божјег за нас. Сабрање верних око Христа увек је и присуство Царства Божјег у историји. Свети Дух на тај начин остварује Христа у историји као догађај, управо као догађај заједнице. Ово се јасно исказује у посланицама Светог апостола Павла, где се под Христом увек подразумева догађај сабрања верних око Христа и у Христу, и то

Духом Светим (1 Кор. 10-12 и Рим. 12). С обзиром да се сабрање остварује Духом Светим у Христу, оно самим тим представља присуство стварности Царства Божјег сада и овде. Отуда и новозаветна места попут: *кад учнисте једноме од ове моје најмање браће, мени учнисте* (Мт. 25, 40), треба разумети у смислу нераздвојивости Христа као главе

Фото: Михајло Лазаревић

и верних као његовог тела. Глава Христос подразумева догађај заједничарења, а не просто збир појединача око Христа. То је заједница личности које се препознају у Христу као удови његовог тела, као синови Божји по благодати, као сам Христос. Дух Свети у историји остварује заједницу која подразумева присуство Христа, присуство Царства Божјег.

Потврда оваквог става налази се у беседи Светог апостола Петра, произнетој приликом силаска Духа Светога на апостоле. О празнику Педесетнице у Јерусалиму било је окупљено мноштво народа из Јудеје и дијаспоре – из читавог света. Поред Јевреја, ту су били и припадници других, многобожачких народа. Појединци из тих народа, који су прихватили старозаветну веру у једног Бога, називали су се дошљацима вере. Када је Дух Свети у виду огњених језика сишао на Свете апостоле, они су проповедали реч Божју и свако од припадника ових различитих народа разумео их је на свом језику.

Тиме се пројавило ново јединство људског рода у Христу, остварено благодаћу и даром Духа Светога, наспрот старозаветној вавилонској подељености језика и људског рода уопште. Неки од присутних Јевреја, који нису поверовали у Христа, тврдили су како су се апостоли напили вина и зато тако говоре. Свети апостол Петар тада изговара познату беседу у којој објашњава да је тек трећи час дана – девет сати преподне, и да они нису пијани, већ да то што свако чује апостолску проповед на свом језику јесте дар благодати Духа Светога и остварење једног старозаветног пророчтва, оног пророка Јоила, који је говорио да ће Господ у последње дане излити од Духа Светога на свако тело (Д. Ап. 2. 17). Силазак Духа Светога на апостоле је увођење последњих дана, долазак последњих времена у историју. То је веома важно из перспективе идентитета саме цркве. Пошто последњи дани у пророчким књигама Светог писма Старог завета подразумевају долазак Царства Божјег, то значи да је суштина саме цркве у томе да она представља присуство последњих дана у историји. Црква сада и овде, у историји, представља предукус, почетак, завештање и присуство самог Царства Божјег. Због тога ће свети оци, попут Светог Максима Исповедника, развити учење о цркви као о икони – присуству Царства Божјег у историји.

Идеја Христа окруженог светима идентична је библијској слици будућег Царства Божјег. Свети Дух остварује Христа у историји као догађај присуства Царства Божјег, и то увек укључује Христа окруженог вернима, Христа као једну саборну личност. Христос је без те заједнице верних незамислив, штавише, он је у свету присутан увек са том заједницом, као та заједница – као црква. Сликовито сведочење тога имамо у Делима апостолским: *Савле, Савле зашто ме гониш* (Д. Ап. 9, 5). У овим речима, упућеним Савлу – потоњем апостолу Павлу од стране Христа, јасно је наглашено поистовећивање Христа и заједнице верних – цркве.

Овакво схватање пројављивало се у животу цркве пре свега служењем евхаристије. Евхаристија је представљала сабирање људи на једном месту ради једне радње. Она је била сабирање Христових верних око епископа и увек је представљала чин и дело везано за будући век – представљала је присуство Царства Божјег сада и овде. Ово је јасно наглашено у Првој посланици Светог апостола Павла Коринћанима: *у име Господе нашег Исуса Христа, када се саберете ви и мој дух, са силом Господе нашега Исуса Христа* (1 Кор. 5. 4), *Не знate ли да ће свети судити свету? А ако ћete ви судити свету...* (1 Кор. 6. 2), као и у ранохришћанском

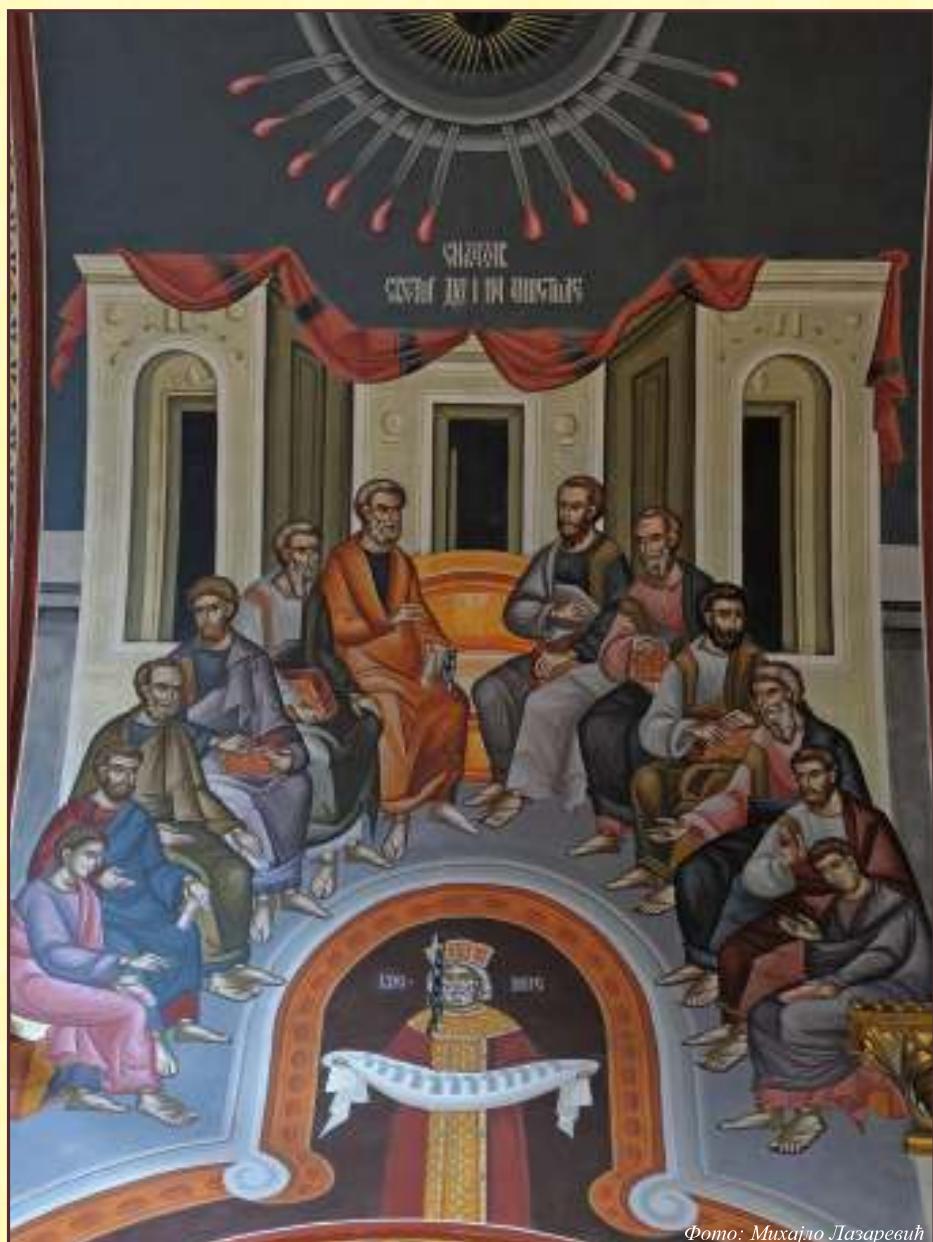

Фото: Михајло Лазаревић

спису „Дидахи“: *као што је овај хлеб (који ломимо) био расејан по горама и сабран постаје један, тако нека се сабе-ре црква твоја са крајева земље у Царство твоје* (10-11). Управо зато што је представљала заједничарење са Христом, евхаристија је у Еванђељу по Јовану сама добила смисао учествовања у вечном животу Божјем: *ако не једете тело Сина Човечјег и не пијете крви његове, немате живота у себи* (Јн 6. 53).

У догађају свете евхаристије, односно у светом причешићу, ми задобијамо могућност да, сада и овде, учествујемо у Царству Божјем, које ће на крају историје у пуноћи силе и славе Божје да се пројави и покаже као последња и коначна реалност овога света. Предуслов нашег учешћа у будућој слави Царства Божјег јесте наше учешће сада и овде у светој евхаристији као његовој икони и присуству у историји. Због тога је веома важно упражњавати литургијски начин живота, односно развијати свест о потреби и егзистенцијалном значају редовног причешћивања и делатне љубави према ближњем, која је незаobilазна пројава евхаристијског етоса хришћанског живота.

Архимандрит Андреј Конан

ПУСТИТЕ МЛАДЕ, МОЛИТЕ СЕ ЗА ЊИХ, ОКРУЖИТЕ ИХ ЉУБАВЉУ БЕЗ МНОГО ПРИЧЕ

Отац Андреј Конан рођен је у Минхену 1970. године. Пореклом из грчког рада Јањине, живео је најпре у Немачкој, а од своје седме године у Атини. У главном граду Грчке завршио је класичну гимназију и богословске студије. Године 1999. рукоположен је за ћакона, а 2000. за архимандрита. Његова служба састоји се од сусрета са ученицима, бдења, беседа и предавања у школама за родитеље и духовним центрима Архиепископије атинске. Од 2006. године уређује емисију „Невидљива раскршћа“ на црквеној радио-станици у Пиреју. Захваљујући овој емисији добијао је позиве да говори у многим градовима Грчке, Кипра и Америке. Извор његове снаге су контакти са духовницима Јерусалима, Свете Горе и других средина.

Фото: orthognosia

Многи питају нас, свештенике: „Какво је ваше мишљење о омладини?“ То питање постављали су и мени, као дугогодишњем предавачу у старијим разредима. Већина је очекивала да чује да омладина данас треба да се мења, да се исправља, да почне да чини ово или оно. Међутим, ја не могу да кажем да је данашња омладина лоша. А они који су међу њима лоши, обично постају болji.

Има оних међу њима који разбијају, ломе, руше, псују. Ове спољашње манифестације које могу да се виде не говоре ништа о њиховим душама. То је само нека врста поремећаја. Када бисмо дубље загледали, открили бисмо да та млада особа није имала прилике да осети шта значи волети, шта значи бити добар. То дете није видело живи лик Христа у својим родитељима, учитељима, предавачима. Да је тако било, млада особа би без сумње доживела умиљење и задобила корист. Деца су данас изнад свега искрена. Ми можемо кривити садашње доба, његове компликације или нешто слично томе, али деца су данас искренија него што смо то ми били. Да бисте уверили једно дете у нешто, ви морате да поднесете доказ не само речима, већ и на делу.

Исто тако, младима данас није потребан ауторитет. Отац може рећи сину: „Учини како кажем и то је све! Ја сам тако рекао!“ Али од тога неће бити ништа. Данашња деца траже разговор, дискусију, они желе да схвате зашто се од њих захтева да поступе тако или некако другачије. Када ја, на пример, кажем „Дођи у цркву. Наћи ћеш радост“, дете ће испитивати да ли тамо заиста има радости. А ако дође, аја почнем да му износим уко-

ре и ништа друго, оно ће ме питати: „Оче, зашто сте ме звали да дођем?“

Када сам предавао у школи, деца су били моји најбољи учитељи. Приморавали су ме да се замислим над многим стварима. Деца воле објективан приступ. Наставник прича о смирењу, међутим, има ли смирења у мени? Кажем да ћете у Христу наћи радости, али јесам ли ја осетио радост? Спопадају нас немири, љутња, тескоба, и тада тражим од њих да се уче молитви. Говорим о томе како Христос доноси мир и спокојство души, али постоји ли у мени тај мир?

Мени се чини да је боље оставити младе на миру, што значи молити се за њих и окружити их љубављу, без много приче. Наше речи често доводе до нечег супротног од онога што смо очекивали. Ми кажемо једно, а они раде друго, супротно томе. Родитељи обично понављају исту ствар много пута, не размишљајући о последицама. Пустите дете. Боље му покажите да сте ви једна срећна породица, да вас Господ чини радосним. То ће бити најбоља поука.

Један младић ми каже: „Ја не идем у цркву јер не знам шта ће тамо да ми кажу.“ „Шта?“, питам гаја. „Све је забрањено“. „На шта мислиш?“ „Забрањено је забављати се. Забрањено проводити време са друштвом. Забрањено да се пуши. То је једно место забрана.“ „Зправо, то не одражава стварно стање ствари у цркви. Али то је слика коју ми производимо. Уместо да показујемо како се можемо радовати у Христу, ми их учимо шта не смеју да раде. Свети Порфирије је рекао: „Паника, стрес или неспокојство не одгоне таму. Притиснеш прекидач и светло се упали. Размакнеш завесе и засија сунце. Мрак аутоматски нестаје.“ Треба да привлачимо младе љубављу, симпатијом, снисхођењем и потпуним разумевањем. Потпуно разумевање не значи да оправдавамо ово или оно грешно дело, већ свесност о томе зашто се наша деца понашају на овај а не на неки други начин. Они ће у том случају неизоставно то разумети и осетити.

Знате ли чиме су Свети Пајсије и други обични духовници привлачили толико много људи? Они су имали нешто што је нагнало једног анархисту из Солуна да пише Светом Пајсију. Он је почeo речима: „Мој вољени тата.“ Не знајући како правилно да ослови једног калу-

ђера, он је писао онако како му је срце говорило, јер је његово срце осетило љубав коју је старац имао за њега.

Једнога дана питao сам некога с ким сам разговарао: „Ко је твој највећи учитељ?“ Уместо да чујем име неког свештеника, како сам очекивао, ја сам добио одговор: „Мој највећи учитељ су моји грешци, несреће и промашаји.“ Свети Пајсије је рекао: „Тешкоће и незгоде су попут летећег ћилима који нас може пренети у рај.“ Млади који су ревносни у исправљању својих грешака треба да буду оптимистични, да знају да иду правим путем на којем ће ускоро сусрести Христа, који је Светлост и Љубав.

Када је блудни син рекао свом оцу „Дај ми мој део, хоћу да идем и живим како ја желим!“ – отац је, мада у себи никако то није желео, изашао у сусрет његовој вољи. Дао је сину његов део имања, мислећи: „Дете моје, ја те волим, али љубав није принуда.“ Не можеш да желиш да те неко воли на силу. То онда није љубав. Не можемо да приморамо своје жене или мужеве да нас љубе на силу, ми не можемо и немамо права да своју децу принуђујемо на то. Љубав се не може наметати. Човек се једино може надахнути за њу.

Тако је отац сину дао слободу избора, зато што је сам био спокојан и сигуран у љубав коју је имао за своје дете. Када си сигуран у нешто што чиниш, онда си и спокојан. Ако је у кући свађа и вика, макар нам се чинило да је то из најисправнијих и најплеменитијих побуда, те побуде престају да буду добре. Не смеју се гредити деца за то што раде. Ако је твоје дете учинило нешто неприлично, ти чиниш много већи грех правећи од тога саблазан, не би ли га на тај начин усмерио на некакав прави пут. Зло не може да се надвлада новим злом. Мораш најпре сам учинити први корак: постани смирен, нађи радост у томе како живиш.

Човек који располаже истинском слободом, ствара и у души свог ближњег спокојство и осећај слободе. Онда човек може слободно да изрази своје мишљење, не бојећи се онога што ће чути. Веома је драгоцено умеће да се саслуша други и уважи туђе мишљење. У школи у којој предајем више ми се допадају деца која ми супротставе своје мишљење, која не прихватају одмах то што им говорим – допадају ми се више од оних који се увек и у свему слажу. Ја не желим да се неко формално саглашава са мном. Желим да дете зна да објасни зашто се с нечим слаже.

Ако је дете поделило своје мишљење са вама, чак и ако се то мишљење не слаже са вашим, верујте ми, ви сте стекли нешто изузетно велико, ви сте освојили његово поверење. Он ти открива душу, премда се и не слаже са тобом, а то значи да те се не боји. Кога би изабрао: некога који ћутке седи пред тобом, а изнутра га савладавају сумње, док му мисли лутају, клону, губе у мноштву неразумљивости – или онога који ти просто каже: „Оче, не слажем се с тим, тешко да ће то бити тако, ја о томе мислим другачије“?

Фото: pravmir

Ја у таквим ситуацијама кажем: „Реци шта мислиш, не бој се. Хајде да поразговарамо. Ти ћеш изнети своје мишљење, ја ћу ти рећи шта о томе говори црква, па ако ми пође за руком да те уверим, биће добро. Ако не будем могао да те уверим, ништа страшно. Живот ће те уверити. Отићи ћеш, живећеш својим животом, учићеш на својим грешкама. Чинићеш оно што желиш. Ја знам да сам у разговору са тобом имао права, и да ће те сам живот научити томе што сам ти говорио. Међутим, не могу да утичем на тебе силом, не могу да ти намећем оно о чему ти говорим, па била то и истина.“

Свакако треба да утичемо на младе, али поступајмо брижљиво, не притискајмо их, да не би осетили наше дејство и помислили у себи: „Како да се избавим од њих, не могу ово више да поднесем!“ Не можемо на силу да вежемо дете уз себе. Некада ће оно имати своју породицу, свој дом, своју децу. Наше дете не припада нама, оно није наша својина.

Нико мене на силу није натерао да будем свештеник, као уосталом и било ког другог. У сваком занимању којим се људи принудно баве није могуће осетити радост. О томе говорим и ученицима: мени се допада ово што радим, ја предајем зато што то волим да радим, допада ми се што ми мој посао доноси задовољство и ја желим тиме да се бавим. У противном, не бих издржао.

Господ такође никога од нас ни на шта не принуђује силом. Ако ми себе и приморавамо на нешто, треба то да чинимо својом вољом. На пример, пост представља самопринуду – ако желиш, онда пости. Ако не желиш, немој то да радиш. Никакве користи од тога да неко пости на силу и мучи се, пости и свађа се са Богом. Тако нешто није правилно. Важно је да нам труд за Бога доноси радост, али никада не треба друге притискати и прекоревати због тога. Живи у духу хришћанске слободе и љубави. Што више будеш јачао у томе, то ће више други имати потребу да буду уз тебе. Када примораваш свог ближњег да ради нешто на силу, само га гураш од себе. Пусти га да иде и он ће се сигурно вратити да би у твом загрљају нашао утеху.

Превео и приредио: И. Ж.

ВИШЕ ОД НАУКЕ

*Говор професора др Драгише Бојовића на промоцији издања
Центра за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу,
одржаној 26. априла 2018. године у Великој сали Нишког универзитета*

Када је Светозар Радојчић говорио о методологији истраживања средњег века уопште, и српског средњег века, он је рекао да се понекад из песме понеког песника, о том златном и сјајном српском средњем веку може више сазнати него од често заморних и дугих студија историчара уметности и филолога. У том смислу можемо говорити и о светлости која већ дуже време сија у овом граду. Постоји један дух, можда и благодат, харизма, која испуњава академске просторе у граду Нишу, а и шире. Она долази и са других страна према нашем граду и из нашег града се шири даље.

Није ово борба између средњег века и антике. Средњи век је, чини ми се, макар што се ове средине тиче, а можда и у неким другим срединама, давно изашао из те фаме о „тами средњег века“. Улога универзитетских професора, наравно, и пре тога средњошколских и свих осталих, управо је у томе да покажу да је то век незалазне божанске светлости, светлости којој почетак не почиње и крај не ишчезава.

Центар за византијско-словенске студије је већ пет бројева суиздавач часописа *Црквене студије*. У досадашњих петнаест бројева овог годишњака објављено је преко петсто тридесет научних радова, научних прилога, на неколико језика: на српском, бугарском, македонском, руском, енглеском, француском, немачком и грчком језику. И ми ту концепцију нећемо мењати. Недавно се на једној конференцији чуо вапај да се никако не сме дозволити да часописи у области друштвено-уманистичких наука буду објављивани само на енглеском језику. То би била смрт за медиевистику, за славистику, и то би био некритички приступ вредновању и категоризацији часописа.

Црквене студије налазе се у категорији М24, што је сам врх категоризованих часописа Министарства просвете и науке. Ми смо *Црквене студије* покренули да створимо часопис којим се Универзитет у Нишу и град Ниш могу поносити. Институције у Нишу, а поред Центра за византијско-словенске студије Универзитета у

Нишу, то су Међународни центар за православне студије и Центар за црквене студије, имају најзначајнији капацитет од свих научних институција у Србији. Не кажем да имају најбоље научнике, већ најзначајнији капацитет да направе научне пројекте, научне скупове. То ће, надам се, показати и следећи број часописа *Црквене студије*, који је посвећен једном великом јубилеју, ја бих рекао јубилеју над јубилејима, осам векова аутокефалне Српске цркве.

Зборник „Божидар Вуковић и српска књига у Венецији“ је, у ствари, тематски блок из часописа *Црквене студије*. Управо 2019. године навршава се петсто година од покретања српске штампарије у Венецији Божидара Вуковића Подгоричанина. Ми смо ову годишњицу обележили 2018., зато што је 2019. резервисана за онај велики јубилеј који сам поменуо. Ако не будемо не само пре-

познавали културну историју, него и памтили оно најзначајније о нашој културној историји, мислим да можемо да се опрости и од будућности. Дакле, у том смислу, не само у оном есхатолошком, говорио сам у *Византијско-словенским читенијима* о времену прошлом и времену будућем.

На самом крају, ево нечег што припада метафизици и о чему осећам потребу да испричам, вероватно да бих се ослободио те метафизике, или можда да бих дубље заронио у њу. Својевремено сам, и на овом месту а и на другим местима, слушао тадашњег Епископа нишког Иринеја, када је поводом оснивања Центра за црквене студије говорио: „Ево каква нам све благодат долази са нашег светог Косова и Метохије. Ево, из Приштине у Ниш је дошао и Центар за црквене студије.“ А он је основан 2001. године у Нишу, са његовим благословом. Међутим, није Епископ ништа помешао. Говорио је истину. Центар за црквене студије се зачео тамо где је он говорио, а родио се у Нишу. У том смислу, мислим да, поучен том причом, имам право да кажем: Центар за византијско-словенске студије је основан пре четири године, али је постојао и пре тога.

СЛОБОДА НЕМА ЦЕНУ

*Текст Милице Вучковић, поводом отварања истоимене изложбе
у холу Универзитетске библиотеке у Нишу*

Још увек су сенке веће од светлости. Оне титрају и тиште, преклињу и подсећају. Још увек сенке страдања и смрти обликују тамне облаке по ведром мајском небу, улазе под земљу, у њене тајне, везују нас загонетније за ланце наслеђа, питајући нас, тако везане, оно најтеже егзистенцијално питање: шта је то слобода?

Слобода, то је увишена љубав. Љубав, то је спремност на жртву. Жртва, то је свесна храброст и храбра свесност. На свом Путу бола, до места где ће васкрснути, Исус је прошао четрнаест станица. На свом путу бола, васкрслा и уништавана исто толико пута, Србија пролази и више.

Историја бележи велике временске циклусе, крупне губитке, избројиве погибије. Историја је несavrшена статистика, неопходна као гласови вапијућих у пустињи. Али, она је немоћна да све забележи, као што ни књижевност, ма колико широка била, не може да загрли свачију причу, иако је свачија прича вредна писања.

Историју чине бројеви и имена. Њу такође чине и судбине непознатих људи, унутрашње борбе, страшне колико и оне на пољу, сузе и туга које ни најосетљивији апарат не би успео да измери и искаже. Историја је неисказивост. Наша је историја бескрајна прича о ропству и окупацији, о борбама за преживљавање, опстанак и слободу, о истргнутости из мира и живота, о ненадокнадивости година, деценција и векова. Српска историја описује се речима: бој, битка, рат, устанак, хајдук, херој, војник, пук, одред, дивизија, јецај, патња, жалост... А за многа дешавања и стања не постоје речи ни у богатом српском језику.

Замрачена је српска историја од отоманског (не)времена, преко балканских и светских ратова, све до свежих колективних рана. Зна се, а не са сигурношћу, колико је мушких глава изгубила Србија у последњих шест столећа. Још се мање зна колико је жена понело терета. Било би добро знати, а језиво је о томе и да се мисли: колико би нас данас било да није било свих трагедија у предугим освајањима овог нашег парчета Балкана.

Народ српски је често био Косовка девојка што тражи своје преживеле, суочавајући се са помрачењем будућности: да нема коме и чему да се нада. Но, српски народ бивао је и Феникс: рађао се из пепела најсивље стварности, од нова о ослобођењу правио себи крила, летео и надлетао, сурвавао се у нове поноре. Па опет изнова: нада, вера, жар. Све укруг.

И као што епска песма пева „Нетко бјеше Страхињићу бане“, тако би се могло певати и: „Нетко бјеше Србија“.

А неко је и нешто је, велико, срчано и борбено, био и Ниш. Од пада под турску власт, Ниш је више пута био поништаван. Доказао је своју интелигенцију и снагу више него ико битком на Чегру, када су Синђелић и остали див-јунаци задивили сав јуначки и поштен свет.

Из ништавила се Ниш почeo да подиже у Кнежевини Србији. Од турске касабе, од неугледне варошице, од паланке пресецање сокацима, Ниш је растао у модерни град, са високим школама и позориштима, са новим улицама, у град где су одржавани дипломатски зборови, кога је симпатисао и помагао краљ Милан, онај коме се Ниш није довољно одужио. Коначно – светлост, и нешто мање сенки. Коначно, након балканских ратова, један дубоки удах, удах пуног живота. А потом – зло и горе и најгоре.

Незапамћена умирања у Првом светском рату. Ницање гробала свуда. Гробље је био и сâm ваздух. И море је плакало оних дана када су се у њега бацала телеса младих, прерано осталелих. И небо модроцрвено, претучено. У то погибљно доба, доба тифуса и дизентерије, Ниш је био ратна престоница. У њему су се доносиле одлуке, из њега је кретало спровођење.

Тек што је стала на једну ногу, Србију је снашао оружани сукоб, најужаснији у људској историји. И Ниш је био погођен светским лудилом. Зидови Логора на Црвеном крсту и данас као да крваре. Налик каквом епском јунаку, Александар Војиновић и његов чин у хотелу Парк одјекују међу Немцима, а међу народом са југоистока и више, храбрећи морал.

Безнађе и изнуреност, а поврх свега, поред рата са туђином и грађански рат, ипак су били слабији од ратничке воље. Бранаци су одбрањили своје, а историја окренула још један нови лист. Данас, када смо сведоци нових токова и тековина, нових борби за слободу, не можемо тако лако да одговоримо на питање шта је то слобода. Можемо само да знамо колико је висока била њена цена.

Због тога што је овај тренутак наставак тренутака из прошлости, дугујемо својој историји да је помињемо. Угашена светла жртвованих треба да нама осветле пут. И да се спустимо у минут тишине, више минута тишине, најдубље и најотменије, јединог простора у којем можемо чути истину.

У Универзитетској библиотеци „Никола Тесла“ у Нишу, у петак, 18. маја 2018. године, свечано је отворена изложба под називом „Слобода нема цену“.

Ова изложба садржи публикације из фонда Универзитетске библиотеке, као и бројне илустрације, фотографије, документе, поезију и прозу. Заједничка им је тема слободе, не као апстрактни концепт, већ кроз приказ борби за ослобођење Ниша, које је овај град у својој бурној историји небројено пута водио.

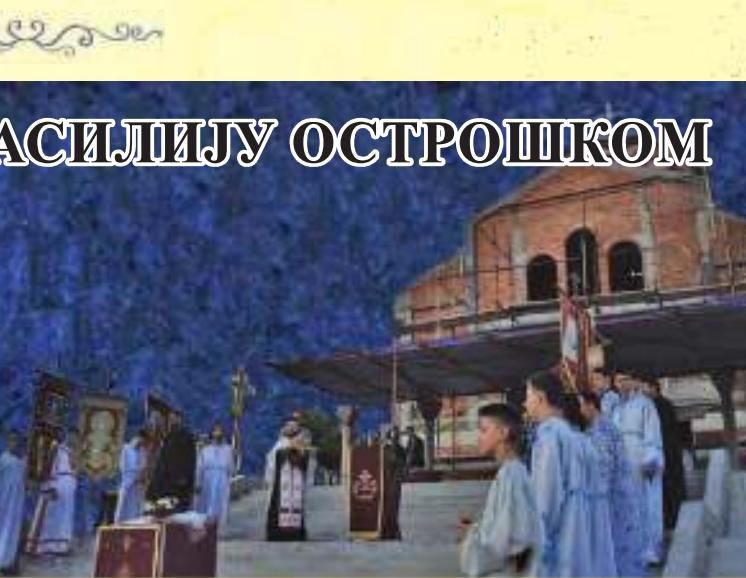
Грађа је распоређена хронолошки, пратећи град Ниш и његове становнике од времена турске окупације, преко битке на Чегру, ослобођења од Турака, балканских ратова, Великог рата до Другог светског рата и ослобађања Ниша од фашиста. Нарочита је пажња посвећена знаменитим Нишлијама који су дали своје животе за слободу.

Аутори изложбе су Горан Маринковић и Андријана Стојановић. Изложба се налази у холу Универзитетске библиотеке, а могуће ју је посетити до краја календарске 2018. године.

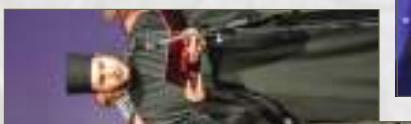
МОЛИТВА СВЕТОМ ВАСИЛИЈУ ОСТРОШКОМ

Не замери ми,
Свети Василије,
Што прозор небески упорно бришем
С моје је стране замагљен.
Хоћу да мојих
Неколико чула
Приме поруку избављења,
Дар твог бестелесног обличја!
Видим те сада,
Речи су сиромашне моје,
Ја сам посредник билькама,
Пролећу, рекама,
Птицама, свему опаженом
И неопаженом,
Па ти умом клечећим
Казујем,
Пренеси захвалност Творцу
Незаслужног, који са дна руке пружа.
Опрости ми,
Свети Василије,
Испод пламена сам,
Преуми ме
На страну избављених грешника!

Милош Протулипац

ВИДОВДАНСКА АКАДЕМИЈА НИШ, 2018.

ДЕВЕДЕСЕТ ГОДИНА ПРВОГ ИЗДАЊА ОХРИДСКОГ ПРОЛОГА

Прво издање *Охридског пролога* Светог владике Николаја Охридског и Жичког (Велимировића) објављено је 1928. године у штампарији Привредне задруге Епархије нишке „Свети Цар Константин“. Књига је штампана из три дела. Према оскудним подацима који су сачувани, тираж овог издања износио је свега 1200 примерака, а половину овог броја откупили су пренумеранти. Већ наредне године Епископ Николај помиње се као један од сарадника нашег листа, који се у том периоду звао *Преглед цркве Епархије нишке*.

Реч „пролог“ је словенски превод литургичког израза *синаксар*, који означава препричана житија светих, скраћена и приређена за потребе читања у цркви. Владика Николај написао је први пролог на говорном народном језику, док се као подвигник усамљивао на обалама Охридског језера, у подручју своје прве епископске службе.

Ова књига писана је у поучне и молитвене сврхе, ради читања у православним домовима. Њен аутор, прослављен по својој речитости, наменио га је простом побожном народу, пишући лепим, прегледним и разумљивим стилом. У прологу Владике Николаја, житија светих су за сваки дан у години пропраћена по једним „расуђивањем“, односно тумачењем места из Светог писма или хришћанског живота, затим предлогом за „созерцање“ (побожно размишљање), једном беседом – уједно тематске и библијске садржине, као и једном песмом, спеваном у метру и рими, у част светоме чији се спомен тога дана прославља.

Охридски пролог Светог владике Николаја је за ових деведесет година стекао славу најмудрије и најпотребније српске књиге, коју уз Свето писмо и молитвеник треба да поседује и чита свака православна породица. До данас је објављено више од милион примерака у неколико десетина издања, а дело је преведено на све најважније светске језике. Први штампани примерак чува се у Архиву Епархије нишке.

Далибор Мидић

ШТАМПАРИЈА „СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН“ ПРИВРЕДНЕ ЗАДРУГЕ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Након завршетка Првог светског рата, из заробљеништва, 21. октобра 1918. године, вратио се владика Доситеј. У писму које шаље Српском потпорном фонду, насловљеном као „Посланица Англосаксонцима“, он је описао тешко и потресно стање које је затекао након повратка у Ниш. Између осталог, владика пише: „Моја душа је препуна бола, моје су руке сувише слабе и моје очи пуне суза; мој се дух брани кад пишем ове редове. Ја осећам да ми је потребан утешитељ. О, кад би Ви само знали како су жалосна и тужна деца и рођаци наших мученика! Њихове душе су пуне страдања. Они заиста потребују утхе. Мени је жао, драга браћо и сестре у Христу, што сам исувише далеко да Вам могу говорити лицем к лицу као што каже Велики и Свети Апостол народа, те да вам опишем нашу материјалну беду и пустош.“

Након завршетка рата и више него тешког затеченог стања, владика Доситеј започео је материјалну и духовну обнову Нишке епархије. На прво место, владика Доситеј је ставио збрињавање удових попадија и њихове деце. Крај рата није донео благостање.

Наступила су још тежа временска кризе и глади. Како прота Таса Урошевић пише: „Његов поглед дубоко прођира у будућност, јер је прозрео доба ‘мршавих Јосифових крава’, па је за време решио да са свештеницима својим створи у својој епархији привредну задругу, за самопомоћ, и штампарију за помагање верског духовног живота.“

Привредна задруга Епархије нишке била је заједничка творевина владике Доситеја и Свештеничког удружења. На оснивачкој скупштини Привредне задруге, одлучено је да њена примарна делатност буде штампа. Године 1924. у Бечу је купљена најсавременија електрична штампарска машина „Josef Anger & Sohne“, која је допремљена возом на нишку железничку станицу, одакле је воловским колима превезена до Саборне цркве. „Било је право задовољство посматрати владику Доситеја како је насмејан, али првидно забринут посматрао три вагона гвожђа, скинутог у трему нишке Саборне цркве у разлупаним сандуцима, од чега је требало да се створи штампарија, да мртво гвожђе проговори“, записао је у својим сећањима прота Живојин Станковић.

У почетку није постојала ниједна црквена зграда у којој би могла да се смести штампарија, па је владика Доситеј тражио од Нишке општине доделу плаца за

подизање зграде. Како до овога није дошло, штампарија је смештена у згради узетој под кирију, недалеко од Саборне цркве. Свечано је пуштена у рад 17. септембра 1925. године, у присуству нишке елите. Једино издање објављено током прве године рада штампарије било је дело „Светле слике“ аутора А. Андрејевића.

Убрзо је Привредна задруга основала и заложно одељење, од кога је прикупљен новац за куповину плаца и подизање нове зграде. На Масариковом кеју (данас

Кеју Кола српских сестара) недалеко од центра града) купљен је плац са изгорелом кућом, која је порушена. На овом месту владика Доситеј је свечано осветио камен темељац 19. маја 1927. године, а за само девет месеци, подигнуто је велелепно здање величине 330 m², које је освећено 23. фебруара 1928. године. У нову зграду се одмах уселио Епархијски управни одбор, Црквени суд и прва црквена штампарија са књиговезницом у тадашњој Србији, названа „Свети Цар Константин.“

За председника Привредне задруге и штампарије постављен јеprotoјереј Живојин Станковић, који за прво важније дело које ће штампарија издати бира „Охридски пролог“ Светог владике Николаја Велимировића. Ово капитално дело штампано је из три дела на 1052 стране у тиражу од 1200 примерака, од којих је половина продата пренумерантима. Већ прве године рада Привредна задруга

је пословала за зарадом од 750%, па су средства могла бити распоређена сходно намени због које је и основана: за помоћ угроженим свештеницима, бригу о удовицама свештеника, бригу о свештеничкој деци, бригу о омладини и за црквено издаваштво. Колико је штампарија успешно пословала сведочи и једна жалба, достав-.

љена срском намеснику нишким занатлија, штампари и књиговезача, на неконкуренто пословање штампарије „Свети Цар Константин“.

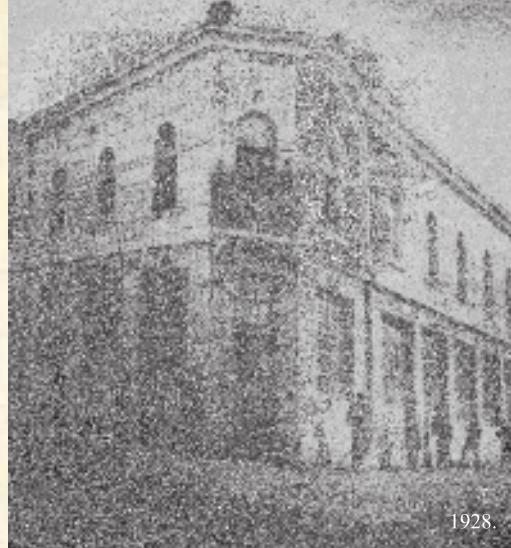
Од самог почетка свог рада штампарија је издавала Црквени календар „Свети Цар Константин“, који је, поред календарских празника, садржао и кратка обраћања Епископа нишког, животописе патријараха, путописне извештаје, историјате манастира (где се посебно као највредније дело истиче рад проте Михајла Спиридоновича Пелеха) итд. Први број календара изашао је 1925., а последњи 1942. године.

Интересантно је да је 24. августа 1932. године у Хотелу „Атина“ код нишке железничке станице основан фудбалски клуб „Цар Константин“, а да су оснивачи овог клуба били службеници и радници железничке радионице и ложионице, радници секције за одржавање пруге, али и свештеници и радници штампарије „Свети Цар Константин“. Овај фудбалски клуб био је шести нишки фудбалски клуб који се такмично у Првој лиги, а главни спонзор клуба била је Привредна задруга Епархије нишке.

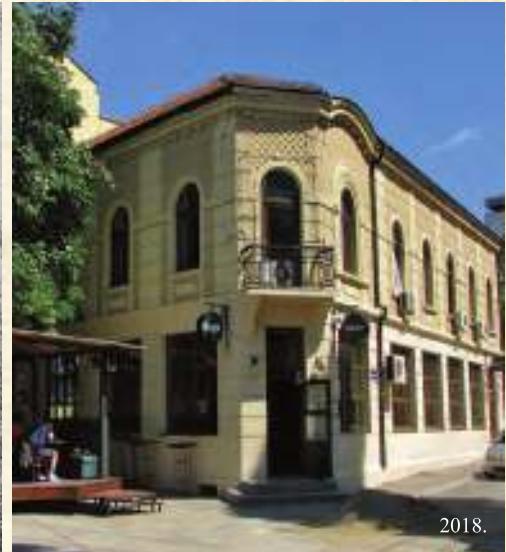
До одласка владике Доситеја из Ниша 1933. године, штампарија „Свети Цар Константин“ имала је вредност капитала са инвентаром преко три милиона динара. О вредности овог капитала, поређења ради, наводимо пример да су четири паре волова 1930. године коштала свега 100 динара. Након одласка владике Доситеја и доласка владике Јована Илића, штампарија је 1933. године одлуком Српске бановине преименована у „Штампарија Привредне задруге Епархије нишке Свети Цар Константин“, а за пословођу штампарије постављен је штампар Милан Илкић. Према документима о пословању, исте године штампарија је имала могући годишњи обрт од 900 000 динара, али како није радила пуним капацитетом, зарађивала је нешто преко 300 000 динара.

Од многобројних дела која су штампана у штампарији до почетка Другог светског рата, поред „Охридског пролога“ Владике Николаја, могу се издвојити:

- Велики црквено-народни календар „Свети Цар Константин“ који је излазио од 1925. до 1942. године;
- Сретен Динић, „Наша работа“ (1925);
- Синђел Демостен Илић, „Апологија хришћанске метафизике“ (1926);
- Борислав Јовановић, „Први акорди – песме“ (1927);
- Живојин Ранковић, „Каменички бој“ (1927);
- Бруно Ловрић, „Историја Ниша“ (1928);
- Милица Петковић, „Деца Срба, Хрвата и Словенаца“ (1928);
- Милан Поповић, „Верски проблем образованих људи“ (1929);

1928.

2018.

- Хенрик Сјенкјевич, „Без докме“ (1930);
- „Бајо Пивљанин“, проте Видака Отовића (1932);
- Миленко Марковић, „Топлица у прошлости“ (1932);
- „Религија и наука“, аутора М. Војиновића (1933);
- Позоришни комад „Просуто мастило“, Јована Танића (1933);
- Мирон Живковић, „Песме под гором“ (1934);
- В. Михајловски, превод Драгиша Милетића, „Библијско-богословски речник“ (1934);
- Прота Секула Добрчанин, „Петар II Петровић Његош владика Раде, као: теократа, родољуб, васпитач и мислилац“ (1935);
- Тихомир Ђорђевић, „Архивска грађа за насеља у Србији у време прве владавине кнеза Милоша“ (1935);
- Споменица 50 позоришних година у Нишу (1938);
- Епископ нишки др Јован Илић, „У служби Богу и народу“ (1940), „Савест“ (1937), „Беседа на Гори – стара истина у новом времену“ (1939), архијерејске посланице (једном годишње);
- Митрополит видински Неофит, преводprotoђакон Миодраг Михајловић, „Празничне проповеди“ (1940);
- Стојан Анастасијевић, „Историја Ниша“ (1940);
- Прота Милисав Протић, „Драгачево и његови славни синови“ (1940);
- Боривоје Стојковић, „Историја и теорија књижевности“ (1941).

До почетка Другог светског рата, на рачуну код Привилеговане народне банке Краљевине Југославије штампарија је имала 1 186 702 динара. Почетак рата прекинуо је рад штампарије. Да је окупационе власти не би користиле у своје сврхе, свештеници преносе штампарију у село Церје код Ниша, у породичну кућу проте Живојина Станковића, где се она налазила до краја окупације. Ослобођењем Ниша 1944. године, штампарија је враћена у зграду Привредне задруге, али је већ месец дана касније заједно са зградом национализована. Од штампарије „Свети Цар Константин“ држава је основала издавачку кућу „Просвета“, која је била прво индустриско предузеће које је почело са радом у Нишу након завршетка Другог светског рата.

Ђорђе Игњатовић

НАШИ СВЕШТЕНИЦИ ИЗ НОВООСЛОБОЂЕНИХ КРАЈЕВА (ЗАБЕЛЕШКЕ)

први део

Потресна сећања свештеника Ђорђа Игњатовића из Топлог Дола представљају прворазредни документ и историјски извор за историју Пиротске митрополије. Његово сведочанство обухвата тешка времена и прилике крајем XIX века у Пироту и околини. Текст је објављен у *Веснику Српске Цркве* из 1903. године.

По казивању моје матере, родио сам се 1847. или 8. године априла месеца 15. дана у селу Топлом Долу, окр. пиротског, од оца Игњата, или како га зваху Иге, Вељиног, и матере Јелене. Моји родитељи беху веома сиротни. Земље, које у томе брдном крају готово нико довољно нема, моји родитељи од свију најмање имаху, и живели су од чувања туђе стоке „под ајлук.“ По оцу мом, који беше дозлабога прост човек, чобанин од главе до пете, и мене боља судбина не очекиваше него сиротиња и простота. Но хвала буди мојој матери, која беше иако приста, али бистра и благоразумна жена, учинила је те је мој отац поднео за мене огромну жртву тиме што ми је дозволио да будем ван куће, да одем „на даскала“ и књигу изучим. И стога за све имам да заблагодарим матери. Да одем на даскала, то беше овим случајем.

Кад су ми биле четири године, дође у наше село неки Јован Брале, терзија из Пирота, који од Турака беше побегао и у нашем селу нашао склониште код мојих родитеља. Док су се укућани по пољу на послу бавили, Брале се са мном забављаше учећи ме турском језику – именима ствари из најближе околине; па видећи да имам добро памћење и особиту вољу, поче ме учити писању и читању. Како није имао књиге нити хартије, он ми показиваше слова, пишући прутићем по земљи или угљеном по плочи; а кад наскоро кришом оде у варош, донесе ми отуд буквар и мало хартије. Од гушчијег пера начинио ми је перо, а од чаји и барута мастило, и тако ме баш озбиљно почео учити на моју велику радост и задовољство моје матере.

По свршетку моје пете године, ја сам буквар изучио био, али у том Брале доби слободу да се у Пирот врати. При његовом поласку чуо сам како је оца и матер саветовао и искрено им препоручивао да ме не напусте, него да ме прате „на даскала“. Мајка моја послуша га и одмах ме одведе у село Завој, где сам изучио Часослов и Псалтир до девете катизме код учитеља Танче Куклића, који одатле оде, а ја продужим даље код учитеља Петра Игњатовића из Чипороваца у Загорју, који се после запопи. Код њега сам изучио Псалтир до kraja, па напустим школу, јер више не беше у близини учитеља.

Годину дана доцније одем у село Станичење код некога Гоше учитеља, кога зваху „Серсем Гоша“, код њега сам само два месеца учио, па због болести

напустим школу и код куће пробавим до Ђурђева дне 1859. год. У то време отидем у Чипоровце, где годину дана проведем у школи код учитеља Александра Грбиће из Самокова, па опет напустим школу и у својој тринаестој години погодим се за вајног учитеља у Гостушки, где сам само шест месеци децу учио. Мени се никако није свидела сировост тадашњих учитеља, која је често пута превазилазила сваку меру, па као учитељ наумим да будем много блажи, а пошто сам и дете био и млађи готово од свију мојих ученика, то и да сам строжији хтео бити, не бих могао. После часова ја сам се као дете играо заједно са мојим ученицима бацајући камена из руке и праћке, те ми се ѡацијајко напустише у учењу, због чега постанем строжији, али се ѡација због тога разбегоше; и тако сигуран учитељ без ѡака вратим се кући, где две године пробавим и почнем и сам забрављати понешто што сам знао. Стога навалим молбом код мајке да ме понова пусти у школу, што она и учини преко воље очеве, те тако 1862. године понова одем у Чипоровце и годину дана учио сам код учитеља Анђела Гоцића из Берковице. Ту у селу Чипоровци као ѡак, на велики страх оца и матере, будем писар вође усташа – мога јујака чувеног хајдука-Стојана из Ореовице, окр. пиротског, кога Турци зваху „Кара Стојан“, који заједно са ѡерком, у мушко руво обученом, четоваше. Због моје младости он ми не повериаваше важније ствари него обичне, које су се односиле на њихово оружје и храну. Но од моје сестре дознадох да су из Србије добили од неког ајдука писмо да се примакну граници, да је Београд у опасности и да ће нешто важно да буде. Доцније сам видео да се је све то односило на познати догађај „бомбардовање Београда“. Но те године мој несретни јујак „Кара Стојан“ погину изнад Чипороваца. Турци му главу осекоше и набодену на бајонет однеше је цару у Стамбол. Кад су победно и свечано на страх народу пронели главу јујака кроз Чипоровце, горко сам плакао. Те године дођоше из Русије претерани Черкези, од којих се створи читава размирица.

Из Чипороваца одем за учитеља у село Гмитровце и после годину дана опет се вратим за учитеља, где целе 1865. год. пробавим, па се опет вратим у моје село и без службе пробавим шест месеци, бавећи се пољским радом, који ми беше јако омилео. Док сам у школи био,

услед малог кретања и због учионице мало простране, са мало худе светlostи и изобилне прашине, која се гасила поливањем, од чега је ужасно испарење бивало – био сам слаб, мршав и блед; но живот у пољу и у послу беше ми изврстан лек, због чега сам га тако радо вршио. За кратко време ја сам постao одличан косач, а то је у тежачким пословима најтежи посао. Од мене нико није могао боље да косу накове, а кад косим, све фијуче под мојом косом. За то време по меким длановима оскочише ми жуљеви, лице ми беше преплануло од сунца: али се осећах свеж и крепак.

У часовима одмора молио сам се Богу читајући посведневно Псалтир, а по том проводио сам време у разговору са старијим људима, јер сам мислио да ми није место међ вршњацима. Да забележим уз то још и то да сам онда уочио многе погрешно певане песме, од којих се још и сад сећам ове:

Славу слави српски „Красимија“,
Запалил је свечу воштаницу,
Умесил је колач Аранцелу.
Дојдоше му гости издалеко, —
Добри гости старци калуџери,
Који су му колач пререзали ...
и који му после одведоше „сина Русимира“,
младо дете петнајес године

(„Красимија“ биће, вальда, краљ Симеон,
а Русимир – Раствко)

1866. год. одем за учитеља у Градашницу – село пола сата северно од Пирота – и ту пробавим годину, учинивши познанство са многим чорбацијама у Пироту.

1867. год. у четвртак по Ускrsу паде велика киша, од које много надође Градашничка река и почини огромну штету. Куће, зграде, стоку, људе – све је то носила. Међу људима из Доброг Дола беше удављен онда чувени газда Чала, по коме се и данас тај поводањ зове „Чалина вода“. За тога Чалу причаху да је био велика турска удворица, због чега је тиме од самога Бога кажњен био.

Тада већ и моји сељани наумише да отворе школу и ја се вратих у своје родно место за учитеља, пун воље и радости. У то време беше цео народ у округу испунила нека величанствена радост и нада на ослобођење, јер је се знато већ да је књаз Михаило истерао Турке и да ће скоро – ако Бог да – и нас озарити Сунце слободе. Но у 1868. год. у лето чусмо да је књаз погинуо и овлада жалост велика у народу – жалост која је сваку душу испуњавала да су по селима жене црне шамије носиле.

За време мого двогодишњег учитељевања у свом селу ја сам гледао да по угледу на учитеље у Чипоровцима, поред обавезних књига: буквара, Часловца и Псалтира, учим децу још и црквеној историји Ст. и Нов. завета, а тако исто и рачуну и црквеном певању. На првој коледи – о Св. Игњату – они су већ певали уз „ој коледо...“ још и божићну катавасију „Христос раждајетсја славите...“

27. јануара 1869. год. оженим се, а 15. августа исте године будем посвећен за ђакона и 17. истог месеца за свештеника у моје село. Владика беше Партелије из Дибре, који ми одмах издаде ово „свидјетелство“.

„Благодатију вesseвјатаго Духа, даноју нам чрез свјатих апостолов и их прејемников богоносних оцеv, руко положили есми во еродјаконски и свјашченички чин: Георгија Игњатева. И во доказателство сего дано бист ему настојашче је наше свидетелство. 1869. г. августа 17-го дне. А. нишавски Партелије.“

Враћајући се као свештеник у моје село, моји добродушни сељани сви скупа – са женама и децом – дочека-ше ме испод села. Видевши их, ја се скинем са коња, метнем на себе епитрахиљ, с крстом у руци благословим их и поћем к њима; а они к мени са сузом радости у очима, и сви ми пољубише руку и св. крст. Ово ме је тако тронуло да и оно мало речи што им у узбуђењу магадох рећи изговорим дрхтавим гласом. Радост и задовољство мојих сељана не беше мање од радости муга оца и матере, који су се у сузама купали, љубили св. крст, руку и грлили ме.

Тако под епитрахиљем и с крстом у руци кренем се у село, где сам у свакој кући, на њихов захтев, осветио водицу. То беше најсвечанији дан у моме животу, а и за моје сељане, којима сам доцније био све и сва, који су ме поштовали као најрођенија оца и волели као брата, па су и у крв и у ватру доцније са мном пошли за милу и свету слободу. Мојим радом они су ми толико поверења поклонили да сам им био вођа, а они за мном ишли с пуно љубави и вере.

Истим начином ја сам и у кући почаствован био првом чашћу и старешинством. Уз припомоћ моје драге браће, неуморним радом, штедњом и економијом, наша је кућа постепено почела напредовати. Мени као свештенику беше особито задовољство да у часовима кад парохијског посла нисам имао, радим сваки домаћи посао, који је под мојом руком увек ваљано испадао.

Но од првих и најглавнијих брига беше ми да подигнемо црквицу, што смо најсамо учинили уз припомоћ добрих и побожних хришћана из околине. То беше неокречена чатмара, са прикупљеним старим иконама, простим утварима и одјејањем. Но то беше исто као и највеличанственија катедрала пуна сваког празника и стараца и људи и деце, који у ропској тузи, под притиском, беху у њој као анђели пуни вере, наде и љубави!

До 1875. год. све моје старање беше на утврђивању што јачих братских веза међу парохијанима, на саопштавању упитањима вере и Божијег закона и настављању њиховог благостања. Помоћник у овом послу беше ми пок. игуман темски Ђесарије, кога су сви звали „деда Ђесарије“, под чијом управом манастир Темски бројаше на стотине грла говеди, коња, оваца, коза, стотинама кошница. Једном речи, беше изобиља у сваком погледу. Поред тога, ја сам гледао да пружим и мало корисног задовољства својим парохијанима, приређујући кадикад лов на медведе. Овим сам хтео да буду на све спремни и вешти, као да сам слутио нешто; а да би ствар била што обичнија, и покоји од Турака у овоме је учествовао, а разуме се и деда Ђесарије.

Од 1875. год. ствари поћоше другим правцем. Те је године била ужасна зима са великим снегом, који је до самих Благовести трајао. Од глади беше многа стока поцркала, јер је била ока сламе 60 парара, а по томе може се ценити како је скупо било: 100 парара ока кукуруза.

Устанак у Херцеговини и у месецу августу скупљање војске око српске границе, појачале су до врхунца патње народа. Бес и зверство Турака превршило је сваку зверску напаст, што се још већма распламте устанком у Тракији априла 1876. год. Живот је народу био већ несносан. Ни од куда помоћи није се очекивало, до од слободне кнежевине, на коју смо као на спаситеља једину наду полагали.

Почетак рата са Србијом 20. јуна показа нам да су наде наше услишане и да ће скорим испуњене бити. Нестрпљење моје беше већ превазишло меру, патње народа цепању ми срце, жудња за слободом беше се у мени толико распламтила да сам 29. јуна морао да се приближим и да посматрам окршај код Темске, одакле се увече српска војска натраг помаче.

Нигде никог да ме обавести, да ме упути. Народ видећи то беше претрнуо од страха – и ја се реших. Одмах сутрадан, 30. јуна са дванаесторицом мојих сељана одем у Каменицу (село књажевачко), узмем 40 пушака дугачких кремењача и 10 пиштоља са по 10 туцета барута и пошаљем мојим сељанима с наредбом да се оружају, да поставе стражу и да из села никог не пуштају даље ван атара. Ја пак са њих неколико одем у Књажевач, узмем на реверс још 40 пушака капслара и барута, па се ноћу по ужасном пљуску вратим у село, раздам пушке и барут и појачам стражу са добровољцима који су пошли за Чипоровице, и ја их на одмор задржао. То беху баталиони добровољаца са старешином Филип-војводом, који су носили и два брдска топа.

Од војводе Филипа потражим савета и замолим га те остави десет добровољаца па оде. Све сам ово у највећој тајности учинио. Но чувени зликовац и тирјанин арнаутин Бор-Фета чује за ово. Скупи 5-600 које низама, које башибозука и крене се на нас, а ја га са сељанима и тих десет добровољаца причекам изнад села Засковци 11-ог јула и ту отпочнемо под мојом командом бој, који је пола дана трајао. Но узалудна је била срчаност мојих сељана, моје храбрење и храброст добровољаца. Ми смо морали да подлегнемо шест пута јачој сили, бољем оружју и муницији. Они нас надбише и село Засковци упалише. Добровољци нам одоше, а ја се вратим са сељанима у село, но и у њих беше ушао страх, те се сви разбегоше код деце у планину, по збеговима.

14. јула ја, мој брат Коста Гага, Станко Марић, Гога Станковић и Гога Ранчић договоримо се у пустом селу код моје куће на доксату шта ћемо и како ћемо. Ја бејах изуо опанке да се на сунцу осуше, јер беше прошлог дана кишев, па сам се попео бос на шљиву да ухватим рој који се онда пусти. Таман већ пола роја смамио у кошицу, а брат ми Коста повиче: „Бежи, изгинусмо!“

Машим очи према селу и угледах много Турака, Черкеза и Цигана како низ брдо Црвени брег јуре ка селу као курјаци. Бацим пушку и пчеле, које ме грозно изуједаше; брат ми додаде пушку и почнемо бегати. Она тројица већ беху побегли. Торбу са епитрахијем, требником, крстом и св. миром, коју сам увек са собом носио, заборавих понети, а такође и чарапе с опанцима.

Турци нас опазише и почеше пущати из пушака у село и за нама. Нешто од страха, а још више од пута, који беше сам оштри камен, а ја бос, сустанем. Потрчим

десетину корака па се срозам на земљу, дигнем се, па опет тако. Турци пущају за нама, али нас Бог сачува, те не изгинусмо. Донекле сам бегао, па кад видех да не могу даље, махнем руком да иде и да гледа децу и укућане (који су из три куће у једном збегу били око 30 чељади) да се посакривају; а мени како Бог да. Брат ме послуша и побеже, а ја, пошто сам већ за једно пола сајата био далеко ван села, скренем изнад пута у један шумарак. Погледам ноге, сама рана и крв. На уста ми од умора иде горчило и свега ме мртав зној облио. С овако осакаћеним ногама не могу да кроћим више. Скинем појас и пресечем на двоје те умотам ноге. После једног сајата одмора, променим капислу на пушци, прекрстим се, па хајд даље. Но чим изиђох из шумарка, угледах преко пута на једној страни брда неколико Турака, који би ме пушком могли дохватити. Стога се брзо вратим на оно место и решим се да чекам мрак, па да онда бегам.

После 5 минути видим низ брдо где два дечка – браћа – иду право Турцима на заседу. Старијег почех да зовем: „Илија, бре Илија...!“, али због реке, која је жуборила, а ја уморан и не смем да вичем, не могаше ме чути и одоше. Мало затим пукоше две пушке. Помислих да су обадва детета убили и заплаках се за њих. Но доцније сазнах да нису убијена, него су их Турци поплашили, похватали и питали за мене. Али сутрадан деца су трајући поробљену стоку (1500 брава оваца) кроз њиве побегла.

Кад се добро смрче, опет се прекрстим, обрамичим пушку и извадим тесак, па пођем кроз велику шуму, у којој се ни дају не може добро видети, а која је опет пуне медведа. Тек у неко доба у ноћ стигнем у Јуначев дол – место где су нам деца у збегу била, па одатле отиша, како им је мој брат Коста јавио да бегају ка граници. Ту затекнем њега и другог брата Гогу, који су ме на лавеж паса са напереним пушкама причекали, пошто је била помрчина да ме одмах познати нису могли. Кад ме познаше већ, ја падох од умора да прикупим мало снаге. Један од њих узе парче козје коже те ми начини опанке преко оних од појаса, који се већ поцепали беху, а други начини каше од масла, сира и брашна, но ја нисам могао залогај да окусим.

Морали смо даље за децом да идемо. Брат ми понуди коња, кога су ради мене задржали, но ја не хтедох, јер помислих шта ће деца уз пут да једу у планини (јер су им мајке тек по мало хлеба понеле, по једну преобуку – њих, и више ништа, а све друго што су ране овде изнели, оставили затрпано у земљи и жбуњу). Стога натоваримо на коња по једну мешину масла и сира и од аљина што је још могло да се на грешном кљусету натовари, па пођосмо полако пешке...

Пут је ишао као уза зид – тако је врлетно место – и једва у саму зору изађосмо на врх Бабиног зуба. Беше дивно и ведро јутро! Лепше ми се учинило нег кад сам га некада безбрижно посматрао. Деца као поклана поспала на ледини, а стари будни, ћућоре и премишљају о тешким јадима. Они нису веровали брату кад им је реко да сам жив – мислили су да сам погинуо, па када ме видеше, обрадоваše се и грљењу нашем не би краја.

Григорије Божовић

НОВА КТИТОРКА ИЗ НЕМАЊИНЕ ДУБОЧИЦЕ, БАБА-ВАНА ТЕОКАРОВИЋ

Григорије Божовић (1880–1945) био је професор Призренске богословије и Битољске гимназије. Бавио се националним и политичким радом. Објавио неколико збирки приповедака и путописа, највише у издању Српске књижевне задруге. Стрељан 1945. године, а пре неколико година судски рехабилитован. Иза себе је оставио значајне прозне записи о људима и догађајима од Пелагоније до Далмације. Највише пажње посветио је ликовима из Старе Србије. Текст који овде доносимо преузет је из његове збирке *На халилуку. Путописи и приче о храмовима и духовницима*, у издању „Службеног гласника“, Београд 2016.

На пролазу за Вучје, у Лесковцу пријатно изненађење. Нађох прво на свога пријатеља Барића, пређашњега министра, те се загрлисмо као да се сусрет додио у каквој даљној земљи. Још потпуно турска улица југословенског „Манчестера“, кава, чувена лесковачка ћевабџиница и разговор. Јутро. Као човек који добро познаје град и воли га, Барић ми се окреће:

— Нећеш ваљда гледати лесковачке фабрике. Хоћу да ти учиним једну пријатност: да те поведем Баба-Вани Теокаровића....

Нађосмо је у хладњаку у дворишту пуном цвећа. Седи за столом окренута кући и гвозденим вратницама и посматра послугу, издајући јој неке наредбе. Њен „директор“, сирац, вероватно, и смешни баџа Гуте, уноси дрва у кућу, нерадо стаје пред фотографски апарат, а уме непрестано да напомиње како ће да се жени. Баба-Вана нам по поздраву кроз благ старачки смешак откри ту прву тајну свога домаћинскога дворишта. Посматрам је како седи, води разговор с нама, жив и о свачем, а све гледа на кућу и заповеда што је од потребе. Гледам је са одмах дубоко изазваним поштовањем. Српкиња, мајка, домаћица. Старога, веома старога кова, али и чудеснога каљења, онога које је стварало куће, оснивало породице, текло,чувало веру и име народно. Из оне поворке наших мајки које су остављале презимена. Брз, неодољив закључак од утиска: да Мита Теокаровић, њен покојни супруг, није био толико снажан човек и да је раније умро – браћа Теокаровић данас би се звала Баба-Ванићи!... На њу се навалило пуних деведесет година, а још верна слика некадашње снажне плавуше моравскога типа, лепе главе, дугих образа, крепкога и дубоко доброга израза, којим власно рукује онај који је од природе добар и који је самодржања ради у робовању кадикад лукавио. Изразита жена поморавских планина, Власине, Црне траве, лесковачкога или гњиланскога села. Ванредно слична Гиздави Поповић, нешто старијој својој суврсници из Црне Траве, о којој је пре неку годину „Политика“ писала. Снажна грађа, још јако говори, чује и види. По оцу је из Новога Брда, изнад Гњилана. Види се јасно, са снажним наслеђем.

Колико је физички отпорна, ево доказа. После подне 6. јула довезла се у Вучје на бденије у своју нову задужбину. Црква мала и пунा народа. Летња запара.

Снахе су је посадиле на столицу, и она је мушки издржала до свршетка, готово пуна три часа. За вечером је седела за столом на својем домаћинском месту према владикама. Нити је јела, нити што пила, јер, ево, већ пуних двадесет година како само ручава, и то увек са вином (ракије никад није окушала). Па ипак је подржавала све разговоре, преседела на место до иза дубоке поноћи, па чак и певала дивне старинске песме са непогрешивим слухом, тоном и тактом!... Изјутра, 7. јула, увели су је у цркву која се освештавала у 7 часова и извели је отуда око 12. Председавала је ручку, јела и пила, и саслушала све говоре, који су славили једну мајку и једну нову ктиторку, са достојанственом отменошћу наше домаћице и мајке, неусиљено и без сваке таштине, иако је то био дан њенога тријумфа, доста необичан за данашње време. Па ипак, цело последоподне није напуштала круг многих гостију под орасима у Вучју, нити вечеру опет до поноћи. Зар то није снага, да није урока!...

Али је ова Лесковчанка и духовно још необично снажна. А њен живот нити је био уједначен, ни вазда ружичаст. Удала се за сиромашна мужа и с њиме у напору стекла кућу, подизала децу, радећи како су само наше мајке умелe и могле. Богата једном, дочекала да за непријатељске најезде остане са супругом ни о чем, да би под старе дане опет доживела богатство са својих синова. И да се опет не би понела. Тешко и озбиљно је дочекивала ратове, осетила збиљу живота и уравнотежила своју душу. Паметно разговара и памти много. Прича и даје занимљиве карактеристике. Добро се сећа турске владавине доба кнеза Михаила и тадашњих народних очекивања у Поморављу. Говори о грађењу тад необична пута Ниш–Скопље и наредби Мидхат-паше да се поред друма саде воћке. Народ почeo да фрчи на кулук, али он узвикнуo: „Деца ћe ме ваша благосиљати.“

Тадашње стање слика као учеван паметар, сећа се народних покрета и људи у њему. Суди ни по бабу ни по стричевима, хвалећи и кудећи Турке по заслуги. Рећа читаве слике о милосрђу појединача и скромности времена: „тад у Лесковац само паша имаше фијакер“... Занимљиво излаже подизање мужа, Мите Теокаровића, устаоца и човека чврсте руке. „Ама капут два пут преврташе, а наша деца два пут у недељу кроје“ –

Црква Рођења Светог Јована Крститеља у Вучју, задужбина Јована Теокаровић и синова

додаје са благим смешком, не да осуди синове него да нам јаче истакне значај штедње. Њено казивање о првим „чарковима“ (витловима, турбинама) могло би да послужи за роман и за историју лесковачке индустрије. Моја бележница је пуна њених излагања.

У исто време је стара госпођа необично духовита. Ванредно гради поређења и сипље шале, срећно градећи притом и нове речи. Сликајући негдашњу жену, сенчи је данашњом: „А сад корзо, кратка сукња и купање у Мораву.“ Данас су јој жене више „Лиссонке“ (Симсонке), „масноранке“ (што би требало да су „ласноранке“), а људи који имају „шарена перја на зиду, зелена пера на софру“ (тј. киче се и куће укравашавају и кад немају што ни да једу осим пера од лука). У причању се насмехне и себи. Мужу се првога дана насмејала: „У, како ти је висока кућа – жаба ће је прескочи.“ Кад су Бугари једном нашли и хтели да је притетну бар за коју стотинарку, она се срећно извукла: „Ја одвека служим.“... Други пут спасла мужа од куршума. Плануо најзад Мита на Бугаре кад му нису поверовали да им даје задњих сто хиљада и почeo избезумљено да псује. „Стрелајте га“ – зачула се команда. – „Не“ – притрчала Баба-Вана: „Одавно он неје у памет, зар не видите!“ – Једном се и према њему довила. Најмио стари некога горштака. Види она да је то права арамија, али ко сме то домаћину рећи. Зато узела најамника на слану руку и стала да му се тобоже јада: „Страшан катил овај мој Мита; бије, бије док душу не убије момку, а најзад му и ајлак изеде“ – и тај најамник није дочеко другу зору у Лесковцу!... И завршавајући причу, добродушно, као у себи, додаје: „Сад ајдуци по чаршију, нема ги у планину“... Баба-Вана ми је рецитовала безброј старих

песама. Њихова је драж неоцењива, јер су сјајне слике времена. И политичко-народнога и животнога. У тој њеној лири су и песме које су прелазиле преко границе, из онда слободне Србије, па у Лесковцу претрпеле утицај и на облику и на садржини према месном говору и ондашњим схватањима. Баш те би песме вальјало похватати и сачувати. Песме о ратовима (1875–1879) су многоbrojne, као и песме о кнезу Михаилу, из којих се види колике су наде на њега полагане. Два примера:

Писмо пише Ашир паша,
Писмо пише мурећепом,
Сузе брише сас марамом,
те га шиље Цариграду,
Цариграду о свом јаду;
„Ој султане, наш падиша
Срби хоће бој сас нама!“

Из друге:

Ој ти Нишу, бели Нишу,
у теб' паша нема више,
Нити паша садразама,
Очи бече сви за нама...

Дакле, један сложен и снажан лик из галерије наших жена, које су помагале наше народно и друштвено стварање. Жена од духа, честитости, здравога гледања на живот, од непрекидне акције. Према томе је и објашњиво да таква жена подиже задужбину и стане у ред ктитора наше прошлости. Баба-Вана је сјајан и изузетан пример.

НИШЛИЈЕ НА ХАЦИЛУКУ

Сећање

Одлазак на ходочашће – поклоничко путовање за вернике – хришћане, одувек је представљао велики подвиг и велику исказану љубав према Богу и својој вери. Најбитније поклоничко путовање у животу сваког православног хришћанина представља посета Светој земљи (Израел, Палестина) и поклоњење светим местима где су рођени, живели, проповедали, страдали и васкрсли Господ Исус Христос и Пресвета Богородица. Свети Сава је био први Србин који је посетио Свету земљу и поклонио се светим местима хришћанства, богато дарујући манастире и друга света места. То исто су наставили наредни владари свете лозе Немањића.

У стара времена одлазак на поклоничко путовање (хаџилук) био је првенствено скопчан са великим трошковима пута, временом проведеним на самом путу, али и са многобројним опасностима које би се појављивале пред ходочасницима. Сва та путна и успутна искушења, они су успешно савладавали поклонивши се најсветијем месту, Гробу Господњем у Цркви Христовог гроба и Васкрсења у Светом граду – Јерусалиму, и враћали се у своја места, радосно дочекивани од својих мештана.

На једно од ових поклоничких путовања у Свету земљу и света места на Синају и Египту, које су походили верници из Ниша и околине, подсећа нас и ова стара фотографија, добијена из породичног албума професорке Светлане Бојковић из Ниша. Наиме, прабака професорке Бојковић, Пелагија Бела Ђорђевић и њен супруг Димитрије Мита Ђорђевић, били су врло побожни људи. Њихова кућа била је преко пута нишке Саборне цркве. Своју кућу са богатом библиотеком поклонили су Цркви ради формирања црквене библиотеке. Нишлијка Хаци Пелагија Бела Ђорђевић је у зрелим годинама отишла на ходочашће у Свету земљу, а посетила је и света места на Синају и у Египту.

Фотографија је настала тридесетих година XX века испред Велике сфинге и Кеопсове пирамиде у Гизи, надомак Каира у Египту. Ходочасници из Ниша су, поред светих места хришћанства, посетили и археолошки парк – некрополу у Гизи са највећом, Кеопсом, затим Кефреном и Микерином пирамидом и статуом Велике сфинге (лежећег лава са људском главом).

Остаје непознато да ли је фотографија настала при доласку или одласку са ходочашћа у Свету земљу. У то доба се вероватно железницом путовало до Атине, односно Пиреја, а онда бродом до тадашњих енглеских колонија Египта или Палестине, тј. градова Александрије или Јафе где су пристајали бродови, а потом се ишло вероватно пешке или сточном запрегом.

Пелагија Бела Ђорђевић седи у средини првог реда са црним шеширом на глави. Иза ходочасника се види Кеопсова пирамида, а у десном доњем углу глава Сфинге.

Приредио: Бранислав Тикић

НАЈБОЉЕ ОД ПРОШЛОСТИ

Град Ниш је, може се рећи, место неостварених туристичких потенцијала. Још важније од тога, то је град неистраженог историјског наслеђа. Исто то у извесном смислу важи и за читаву Србију. Појава младих људи која на сопствену иницијативу, стручно и одговорно, посвећује своје време исправљању ових недостатака, такође може да прође неопажено. Међутим, њен значај је без сумње немерљив. Глас Епархије нишке указује пажњу једној оваквој мисији нашег времена, регистрованој под називом *Најбоље од прошлости*.

The Best of the Past је неформална мрежа историчара, филолога и лиценцираних туристичких водича који се баве комерцијалном промоцијом културно-историјског наслеђа Ниша, Београда, Новог Сада и осталих делова Србије. Начин на који то раде чланови ове мреже, за разлику од других иницијатива ове врсте, укључује висок стандард научне утемељености у туристичком представљању поменутих региона – што је и привукло интересовање нашег листа. Такође, овде је препознатљив и нагласак на аутентичностима ових средина и сазнањима до којих се долазило у најновијим историографским истраживањима која се тога тичу. Ово је начин да сешираје јавност на атрактиван и научни начин упозна са садржајима којих, нажалост, нема (или су слабо заступљени) у постојећим туристичким брошурама и промотивном материјалу везаном за одређени град или предео. Мрежу *The Best of the Past* чине две групе сарадника – *Niš is Big* и *The Spirit of Belgrade*.

Према јасној подели садржаја, у културолошком, географском и историјском смислу, иницијатива *Niš is Big* посвећена је промоцији јужног дела Централне Ср-

бије. Дакле, не ради се само о туристичком потенцијалу Ниша, већ и читавог региона који ка њему гравитира (укупљујући Куршумлију, Алексинац, Пирот, Лесковац, Врање, Димитровград, Сврљиг). „Организациони начин нашег рада разликује се од начина на који раде локалне туристичке организације или приватне туристичке агенције, јер ова мрежа не нуди готове аранжмане у смислу смештаја, превоза и исхране клијената“, каже за Глас Епархије нишке један од сарадника, оснивач и главни координатор мреже, историчар Милан Ранђеловић. „Ово је прва организација ове врсте која повезује (и што је још важније, препознаје) садржаје заједничке за овај део Србије, промовише их и чини видљивим, аутентичним туристичким потенцијалом.“

Класификација не само историјског, већ и културног наслеђа Ниша потпада под поделе цивилизацијског развоја Балкана, уз све особености које одликују његов западни, централни и источни део. Када је Ниш у питању, та класификација обухвата праисторију, антички римски период, византијски (који укључује долазак Словена и осталих народа на простор града), нема-

Фото: NisCafe

њићку Србију и период под деспотовином, османски период, савремено доба (које условно делимо на период од ослобођења од Османлија 1878. године до завршетка Првог светског рата 1918. године и период након 1918. до данашњих дана). „Оно што у случају Ниша иде планирима наших тура на руку јесте континуитет у политичкој, војној, културној, верској и привредној важности Ниша кроз све периоде цивилизацијског развоја – од праисторије па до савременог доба. У том смислу, није тешко идентификовати нит која сваког туриста сугестивно води до закључка да је *Ниш град који је током безмalo две хиљаде година свог постојања, био место у коме су се ствари 'дешавале'*, даје често помињан у великом политичким догађајима (на пример, током Првог светског рата, као место значајних политичких преговора и споразума) или довођен у везу са римским царевима, познатим европским путописцима, политичарима, књижевницима“, објашњава Ранђеловић.

„Концепт кога се држе наши чланови у промоцији прошлости Ниша јесте 'од мање познатог према непознатом'. Такав приступ није могућ појединцу који субјективно перципира и интерпретира прошлост овог града, као и њене материјалне и нематеријалне трагове. На нивоу читаве земље, стиче се утисак да се олако прелази преко баштинарских садржаја који нису изразито национални или хришћански, иако је историја наметала другачије околности народима у овом делу Европе, за шта је најбољи пример османски период. Тумачити прошлост Ниша кроз овакве филтере није академски прихватљиво нити потпуно. Као жива заједница, он је више векова био део византијске културно-политичке сфере, а затим и османско-оријенталне, и то је неспорно, документовано и материјалним и писаним доказима. Оба периода изузетно доприносе богатству културно-историјске баштине овог града до те мере да су уткани у његов идентитет, па би људи који се позивају на космополитску прошлост Ниша требало да знају да она са собом вуче и одређену меру хетерогености утицаја. Само са таквог становишта могуће је сагледати макар обрисе прошлости овог града.“

Програм *Niš is Big* посвећује велику пажњу хришћанском наслеђу Ниша, као једном од највећих бисера међу аутентичностима овог града. „Тај бисер је, нажалост“, како тврди Ђакон Далибор Мидић, још један од сарадника мреже, „остао сакривен у немарности појединача и институција. Читав град лежи на хришћанским споменицима који су, намерно или не, порушени, затрпани или се једноставно о њима не води рачуна. Најстарије хришћанске базилике Ниша и хришћанске некрополе биле су подизане на местима старијих римских паганских храмова. Христијанизацијом и инкултурацијом хришћанства у античко становништво Ниша, римске базилике постале су прве хришћанске цркве, а римске некрополе хришћанска гробља. Односи античког, хришћанског и османског наслеђа у Нишу коегзистирају и једно друго не угрожавају, све док код нас постоји свест о подједнаком значају овог наслеђа. Целокупно биће нашег града постепено су креирали сви – Римљани, хришћани, Османлије, па чак и један упечатљиви архитектонски стил из друге половине XX века.“

Велика нишка насеља, од којих треба посебно издвојити Јагодин-малу и Пантелеј, леже на хришћанским светињама из најранијег периода хришћанства. Археолошка истраживања су потврдила да у је Јагодин-мали било бар седам хришћанских цркава, од којих је само једна видљива, а и она је у, мало је рећи, жалосном стању – затрпана смећем, урасла у траву, туристички у

Dimitrije Đilas / Ag

Đorđe Bošković / Ag

Đorđe Bošković / Ag

Đorđe Bošković / Ag

потпуности запостављена. „Велики број ранохришћанских гробница са фрескама, од којих се посебно истиче она пронађена у дворишту Енглеског дома, пропале су због немарности институција, али и појединача“, тврди Мидић. „Једини могућ начин за спас овог непрочењивог наслеђа је стално потенцирање важности његовог чувања и презентовања. Свакако, потребна су велика материјална улагања како би ови споменици једном показали све свој сјај.“

НЕПРОЦЕЊИВ И НЕПРОЦЕЊЕНИ ТРУД ЈЕДНОГ КАТИХЕТЕ

Никола Бакић је рођен у Алексинцу, где и сада живи и ради. Завршио је Богословију Светог Кирила и Методија у Нишу, Православни богословски факултет у Београду, а сада похађа мастер програм Религија у друштву, култури и европским интеграцијама. Планира да своје образовање настави на програму Студије културе и медија при Факултету политичких наука у Београду. До сада је радио као катихета у основним школама у Алексинцу, а тренутно је запослен у школи „Вук Каракић“ у оближњем Житковцу.

Овај православни катихета истакнут је по употреби информацијско-комуникационих технологија у верском образовању, чији резултати превазилазе потребе наставног предмета у једној школи, чак и у школама једног региона. На питање чиму би дао предност међу својим радовима, он се осврће најпре на израду дидактичких игара, чиме се интензивно бави последњих десетак година. Од посебних активности помиње позоришне технике, попут позоришта сенки и луткарства у најширем смислу те речи.

Сви материјали које је Никола Бакић користио јесу плод неког његовог личног рада или промишљања. Понекад је преузимао форме, као што показује пример видео-стрипова које је састављао. Он верује да и дигитално дело представља интелектуалну својину и да је свако неовлашћено коришћење радова на овом плану такође плаџијат. Неке од његових идеја укључују употребу QR кодова, сферичних и цилиндричних панорама храмова, тродимензионалних макета цркава и манастира, стрипова и едукативних филмова, караоке-обрађа духовних песама, интерактивних мапа, електронског часописа, интернет радија и осталог. Употребу QR кодова приказао је у склопу мултимедијалне презентације „Ус-CLICK и ми с љубављу“. Користећи ове иновативне садржаје, ученици скенирају кодове уз помоћ мобилних уређаја и на тај начин отварају хипервезу са упутствима или

неким линком на интернету. Тај концепт био је презентован на Сабору учитеља Србије. Код панорама, ученици се у виртуелном окружењу „крећу“ кроз црквену порту, припрату, наос и олтар. Основна мотивацija за њихову израду је упознавање са архитектуром, иконографијом и предметима у храму. Замисао са тродимензионалним макетама била је да се у програму SketchUp направе обрасци за макете цркава и манастира Епархије нишке. Пројектоване су само Црква Светог Николе у Алексинцу, Манастир Светог Романа и Покрова Пресвете Богородице у Ђунису, као и Манастир Светог Стевана у Липовцу. Када је стрип у питању, жеља му је била да покаже да то не мора да буде само површно средство за забаву, већ да може бити и делотворно наставно средство. „Јунаци“ његових стрипова су сами ученици и локални свештеник. Исто се може рећи и за едукативне филмове, интерактивну временску линију и презентовање неких духовних песама у форми караока. Његове интерактивне мапе углавном су инкорпориране у ppt-презентације, а неки од примера постављени су на интернету. Електронски часопис „Увери се!“ уређивао је заједно са ученицима који похађају верску секцију у школи у којој ради. Интернет радио „Светосавац“ замишљен је као гласило које ће уређивати сами ученици. Он је експериментално био у функцији само једно кратко време.

Никола Бакић каже да му је нека врста водиље била мисао Кена Робинсона, британског теоретичара образовања и мотивационог говорника, који у једном свом предавању тврди да традиционалне школе воде децу кроз процес образовања тако што их анестезирају, а требало би да имају управо супротан циљ: да их пробуде. До данас је, у пракси коју је спроводио у верској настави, углавном успевао да реализује већину идеја које је имао. Неке од њих, попут интернет радија и

дечје телевизије, електронског уџбеника и веб-сајта, чекају погодан тренутак за реализацију. Његови дидактички материјали у највећој мери прате план и програм. Он каже да су понекад присутна мања одступања, али да чак и у тим ситуацијама они у потпуности могу бити искоришћени.

Највећа подршка Николи Бакићу јесу ученици и колеге у школи. Радове је до сада објављивао углавном у дечјим часописима или на неким сајтовима, а проследијивао их је и заинтересованим вероучитељима или епархијама, попут Шабачке, Ваљевске, Шумадијске и Бањалучке. Колеге су, према мотивима његових дидактичких материјала, организовале епархијска или друга мања такмичења. Шабачка епархија је 2011-2012. године по једном таквом моделу организовала онлајн такмичење за ученике свих основних школа на територији Србије (реч је о квизу „Ја волим веронуку“).

Катихета Бакић до данас углавном ради самостално или, у неким пројектима, са учитељима и наставницима других предмета. Углавном су то радионице, игрокази, такмичења, конкурси попут Дигиталног часа, Креативне школе, „Креативне чаролије“, или дела представљена на Сабору учитеља Србије и европској дигиталној кампањи „All digital week“ у организацији Телецентара Европе. Сарађивао је у већој мери са катихетом Драганом Ђурићем из Бањалуке, пружајући му помоћ у изради веб-сајта, као и са Драганом Станојевићем из Епархије ваљевске, радећи на питањима за Фејсбук-апликацију „Слагалица“ и њихов епархијски квиз у овој и прошлој години. Са катихетама из своје епархије није имао много контаката, мада су му сарадња и подршка, наравно, увек добродошле. Он мисли да су семинари стручног усавршавања углавном резервисани за један затворен круг људи, где је потребна препорука некога ко спроводи већ постојеће иницијативе. Пре неколико година требало је да конкурише за један семинар са колегом Младеном Јовановићем из

Niша, информатичаром по струци, али су на крају одустали због других обавеза. Прошле године су се договорили да организују трибину о употреби информацијско-комуникационих технологија у верској настави. Епископ нишки био је расположен да чује о чему је реч и дао је благослов за акредитацију и држање те трибине. Предвиђено је да предавачи на тој трибини, поред њега, буду и Младен Јовановић, проглашен за најбољег информатичара Србије за 2016. годину, Лазар Павловић, координатор верске наставе за Епархију нишку, и Данијела Стефановић, учитељица и ауторка блога „Данијeline паметнице“. Тема планиране трибине је имплементација савремених ИКТ трендова у актуелни план и програм верске наставе. Бакић верује да у свом раду има елементата за бар један садржајнији семинар. Поменута трибина би, према његовим речима, требало да буде „провера која ће показати где смо и колико можемо“.

На питање је ли лично смирен или огорчен због евентуално недовољног указивања пажње раду вероучитеља, Никола Бакић каже да је умногоме разочаран. Дугогодишњи

покушаји да реализује неке важне организационе идеје, попут оснивања актива или тима за унапређење веро-науке, нису наилазили на веће разумевање код надлежних, или су били суочени са многим препрекама. Он сматра да га је то, вероватно, више усмеравало на самосталан рад, али му је сама креативност била бег од осећаја занемарености катихетског позива од стране просветних органа, а, нажалост, неретко и од саме цркве. На крају нашег разговора, Никола истиче да је верска настава одавно требало да прележи све „дечје болести“, те да јој у наредном периоду, будући да се то није догодило, предстоји суочење с једном озбиљном кризом идентитета.

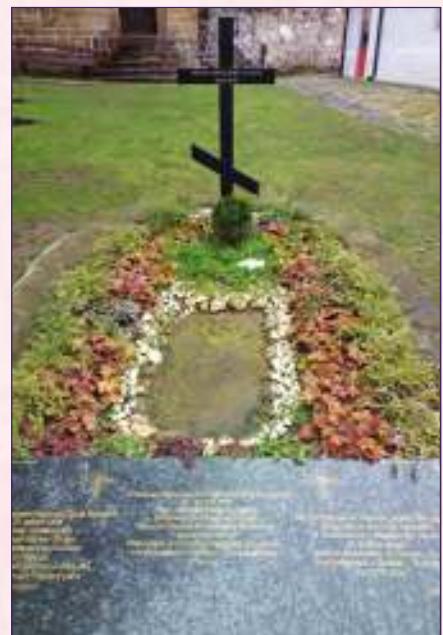
УЧЕНИЦИ НИШКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ СНИМИЛИ ДОКУМЕНТАРНИ ФИЛМ О ПУКОВНИКУ РАЈЕВСКОМ

Једна секција ученика осмог разреда Основне школе „Бубањски хероји“ из Ниша, уз стручну помоћ и руководство наставника историје Ђорђа Бојанића и вероучитеља Ђакона Дејана Јовановића, снимила је веома занимљив и вредан документарни филм о животу руског пуковника Николаја Николајевича Рајевског. У оквиру дугогодишње сарадње са школама из Русије, они су одлучили да својим вршњацима из ове земље прикажу место где је страдао овај руски војсковођа. Снимање је обављено у Цркви Свете Тројице, познатој као Руска црква, и у оближњем Манастиру Светог Романа. Овај документарни филм титрован је на руском језику. Подухват основаца реализован је са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког господина Арсенија.

Братска Русија пружила је велику помоћ Србији у Српско-турском рату 1876. године, када је у наше крајеве дошло око четири и по хиљаде руских добровољаца, на челу са генералом Михаилом Григоријевичем Черњајевим. Он је, заједно са легендарним пуковником Николајем Николајевичем Рајевским и другим јунацима, храбро бранио Србију од Турака. Том приликом, недалеко од Алексинца, пуковник Рајевски положио је свој живот. Његова сестра је на том месту саградила дивну Спомен-цркву Свете Тројице, и посветила је сећању на легендарног пуковника, који је био велика инспирација грофу Толстоју за лик Вронског из романа „Ана Карењина“.

Ученици ове школе, који су уједно и чланови Дечје црквено-певачке дружине „Бранко“, певали су руске песме у Цркви Свете Тројице и Манастиру Светог Романа. Предводила их је наставница музичке културе, Наташа Мильковић. Велику подршку овој активности ученика дали су и протојереј ставрофор Влајко Грабеж и књижевница Љиљана Хабјановић Ђуровић. Отац Влајко Грабеж изнео је у својој причи и један занимљив податак: да се планира обнова торња при манастиру, у којем ће бити направљена импровизована болница, односно амбуланта са капелом. На спрату ове капеле биће отворен руски музеј, пошто су се одазвала браћа која желе да помогну и донесу експонате из Русије – са простора где је Рајевски живео. Ученици су са својим наставницима изразили посебну благодарност настојатељу Манастира Светог Романа, протосинђелу Дамаскину, као и његовом помоћнику, проти Влајку Грабежу, на срдачном пријему и сарадњи.

Ово није једини документ који су снимили вредни ученици ове секције. Они су убрзо, уз помоћ истих наставника, приредили још једно слично дело – документарни филм, поводом обележавања сто четрдесет година од оснивања Црвеног крста у Нишу.

„ЦРКВА ЈЕ ДУЖНА ДА ОТВОРИ СВОЈА ВРАТА“

Патријарх Кирил позива на отварање боравишта и сигурних кућа за жене при свакој епархији Руске православне цркве

Патријарх московски и целе Русије Кирил нагласио је потребу отварања при свакој епархији Руске православне цркве боравишних центара за жене које се налазе у тешким животним условима – саопштила је Служба новости „Правмир“ 11. маја 2018. године у Москви.

Поглавар Руске православне цркве дао је ову изјаву током заседања Вишег црквеног савета. Тај вид црквене делатности и помоћи, по мишљењу Првојерарха, требало би да постане „један од приоритета наше мисије и рада“.

„У свакој епархији постоје случајеви у вези са женама, који изискују нашу подршку, и где се у највећем броју ситуација ради о самохраним мајкама. Није реч само о оним женама које су одбиле да изврше абортус и које су родиле децу, а које, будући подвргнуте притисцима од стране својих ближњих, више немају куда да иду. Постоје и многе друге животне околности у којима су жене угрожене и једноставно немају где да оду. Управо у таквим случајевима црква је дужна да отвори

своја врата и помогне женама које су се у таквим ситуацијама нашле“, изричит је Патријарх Кирил.

Поглавар Руске православне цркве позвао је и парохијске јединице да узму што активније учешће у социјалном служењу, наглашавајући да је „сваки старешина парохије у обавези да буде упознат и излази у сусрет свим потребама парохијана своје цркве“.

Фото: Прес-служба Патриарха Московского и всея Руси

Фото: orthodoxwayoflife

„Посећујући епархије, врло често се суочавам са неразумевањем које свештенство, а понекад делимично и епископат, исказују у односу на интензивно настојање на социјалној делатности, па то и овде објашњавам једноставним речима – проповедати је добро, а чинити јеванђеоска дела још је боље. Наша укупна социјална делатност мора да има иницијативу превасходно у парохијским црквама. Она никако не треба да прерасте у некакав вид саморекламе више црквеној власти“, уверен је Првојерарх Руске цркве.

По информацијама Патријарха Кирила, данас под покровитељством цркве у Русији функционишу приближно педесет три боравишта за жене које се налазе у тешким животним ситуацијама.

Превод и адаптација: Бранко Малешевић

СЕДМОРО ДЕЦЕ У ДОМУ ПРОКУПАЧКОГ СВЕШТЕНИКА, ПРОТЕ НИКОЛЕ ИЛИЋА

Млади прокупачки пратник Никола Илић, старешина Саборне цркве Светог Прокопија, био је изненађен када смо га замолили да нам пошаље податке о себи и својој породици. На самом почетку морао је да истакне да се не осећа заслужним да прича о њему уђе у садржај гласила Епархије нишке, већ да то приписује љубави нашег Епископа и оца, преосвећеног владике Арсенија, и околностима времена у којем живимо. Јер ми заиста – како он каже – живимо у времену када су све вредности изокренуте. Оно што је нормално постало је за овај свет ненормално, и обрнуто.

„Када сам читao де-

ла Светог Јована Златоустог, дugo нисам могao да схватим једно његово пророштво о крају света. Наиме, на одређеном месту овај светитељ тврди да ће у последње дане хришћанима за спасење бити довољно само да православно мисле. Ево, живимо у времену на које су упућивале те његове речи, када је најтеже остати нормалан и имати здраве, односно хришћанске погледе на живот. Зато је и дужност нас свештенослужитеља да чинимо и живимо управо супротно од онога како свет налаже, јер ко жели пријатељ свету да буде, непријатељ Божји постаје.“

Протојереј Никола Илић, рођен је 1982. године од оца Мирослава и мајке Верице Илић из Куршумлије, где је завршио основну школу. Од детињства је са оцем похађао цркву, коју је заволео. Од своје десете године читao је јеванђеље, молио се Богу и осећао да Бог мора да постоји. Период детињства и одрастања памти као блажено време свог живота, јер је упознао Бога на најискренији начин као дете, из чисте љубави. Али тада није ни слутио да ће постати свештеник. Уписао је Богословију Светог Кирила и Методија у Призрену. Услед ратних дејстава морао је своје школовање са читавом генерацијом да настави у Богословији Света Тријерарха у Фочи, а потом у Нишу. Четврту и пету годину завршио је са одличним успехом. Након богословије уписао је Богословски институт СПЦ при Православном богословском факултету у Београду, на којем је убрзо дипломирао, а затим наставио студије и на богословском факултету, које је привео крају до своје двадесет прве године. У родној Куршумлији предавао је, на позив свештеника, верску наставу. Убрзо је ступио у брак са својом изабраницом Маријом Симић.

Постао је свештеник 2006. године. Најпре је био постављен на парохију балиновачку у Архијерејском намесништву топличком. Ту је успео да организује литургијску заједницу и да обнови неколико цркава и парохијски дом. Његово преосвештенство Епископ

нишки г. Иринеј преместио га је октобра 2008. године на парохију другу прокупачку. Са верним народом те парохије завршио је изградњу новог храма Преподобне Петке у Доњој Трнави код Прокупља.

Епископ нишки Јован поставио га је за старешину Храма Светог Прокопија у Прокупљу, додељујући му звање про-

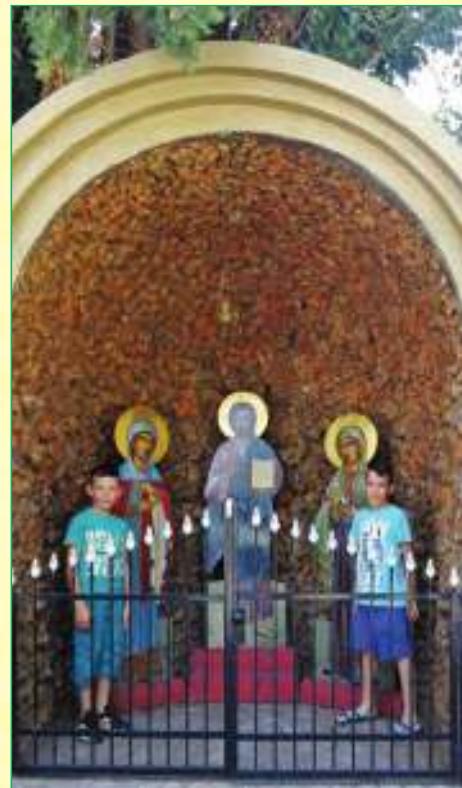
тонамесника. То је дужност на којој се налази и данас.

Ступањем у службу старешине храма, заједно са братством ради на уређењу како Храма Светог Прокопија и порте, тако и на бogaћењу богослужења. Посебну пажњу посвећује хуманитарној и мисионарској делатности Црквене општине Прокупље. У сарадњи са Народним музејем Топлица у Прокупљу покренуо је „Духовне разговоре“, циклус предавања из области теологије и духовности, која се већ годинама одржавају у просторијама поменутог музеја. У сарадњи са Војском Србије и Општом болницом „Др Алекса Савић“ у Прокупљу, заложио се за обезбеђење богослужбеног простора и изградњу параклиса. Прата Никола је и један од покретача изградње новог храма у Прокупљу, који ће бити посвећен Светом Ђорђу. Уз свесрдну подршку братства храма, као и са сарадњом локалних власти, био је један од иницијатора увођења литије уочи храмовне славе и крсне славе Града Прокупља.

Протиница Марија Илић рођена је у Нишу 1981. године, од оца Драгана и мајке Гордане. У Нишу је завршила средњу прехрамбену, а ванредно завршава и медицинску школу. Од младости је имала љубав према Богу и цркви, као и посебну љубав према деци. Тринаестогодишња Анастасија је татина мезимица, најозбиљнија и најодговорнија. Она свира клавир, тренира одбојку и похађа часове фолклора. И поред тога, све послове у кући ради и помаже родитељима као да је одрасла. Најрадије асистира око новопридошлих беба, што чине и остала деца. Одличан је ћак. Једанаестогодишњи Петар се, поред школе и кућних послова, посвећује тренирању фудбала, за који има дара. Једно време је и он свирао клавир, али је та љубав према музичи

уступила место љубави према спорту. У школи је јако врлодобар. Ако се потруди, како сви сматрају, могао би да буде и одличан. Има дара за писање. Петров брат близанац Павле веома је живахна личност, са много талената. Поред школских обавеза, свира хармонику и тренира борилачке вештине. Стабилно је врлодобар, а мало му труда недостраје до одличног успеха у школи. Десетогодишњи Лазар је такође фудбалер. Хоће ли бити голман или играч на терену – то још није одлучио. Није баш много заинтересован за школу и уметност, али је веома популаран у друштву. Осваја људе шармом и осмехом, а код куће је велика маза. Осмогодишњи Илија, иако млађи брат, веома одговорно обавља своје обавезе и у школи и код куће. Илија много држи до поретка, помаже свештеницима у цркви и сам се буди за богослужење. Он такође тренира фудбал, а планира да упише и музичку школу, где би се опробао на гитари. Тромесечни Јаков и Јован, новопридошли анђели, нова радост Илића, сада су центар око којег се окреће све у кући. Веома су нежне бебе, које се дивно осмењују. Недавно су примили свету тајну крштења и причешћа.

Када су остала деца чула да ће породица бити обогаћена новим бебама, били су веома забринути. Мислили су да ће породица гладовати, да ће им се другови у школи подсмевати, да простор у кући неће моћи да се подели, да ће морати да се одрекну екскурзија итд. Све ове бриге нестале су ка-

да су Јован и Јаков дошли на свет. „Као и свака друга породица, ни наша није без искушења, проблема, турбуленција, али и оних целовитих радости због којих се све ово пређашње превазилази и заборавља“, говоре за Глас Епархије нишке Никола и Марија Илић. „Најлепши тренуци за нашу породицу јесу наши хришћански празници и породична окупљања, која проводимо у заједништву и духовној радости.“

Свака хришћанска породица треба да буде црква у малом, а сваки отац у њој свештеник, добар пример и увек спреман да се жртвује за своју породицу. Међутим, породица свештеника је нешто специфичнија. Свештеник има и другу, много већу породицу, своју паству, цркву. Он је заиста разапет, јер свом душом мора бити посвећен обеим странама. Не сме запоставити ни своју

домаћу, а ни Христову цркву. Како објашњава прота Никола, поред свих одговорности које му налаже служба, црквена богослужења, администрација и сама парохија, свештеник често мора бити и добар менаџер и

економиста, а мора бити и добар родитељ и супруг. Свештеник често мора да изабере да ли ће одвести лекару своје дете, које има повишену температуру, или ће отићи у парохију да причести самртника, некога исповеди или да освешта славску водицу. „Међутим, уз помоћ Божију и његовом благодаћу која недостатке допуњује и немоћи исцељује, на крају све дође на своје место. Не каже се узалуд у народу да је попадија пола попа. Да није пожртвованости моје противице и њене хришћанске вере и љубави, ја не бих успео да издржим свој крст. Она је моја велика потпора и снага. Често се сама бори са обавезама у кући, око деце, брине о њиховом здрављу, школовању и преузима све на себе сама, ако се деси да ја имам обавезе у цркви. На тај начин је постала и одличан возач, развозећи као пчела дечицу на часове музике, тренинге, разне прегледе, итд. У исто време труди се да их подиже и у духовном смислу.“

Судећи по искуству Илића, суштина хришћанске породице није у броју деце. Она су велики дар Божији. Суштина је у њиховом хришћанском животу и васпитању. „Због те чињенице“, кажу Никола и Марија, „стремимо и молимо се Господу да упути душе наше деце према Њему. То је оно што је нама људима најтеже. Време у којем живимо јако је неповољно за хришћанско васпитање деце. Као и сва друга деца, и наша су стално изложена разним утицајима.“ Прота Никола не сматра да је мудро деци санкционисати употребу интернета, телевизије и мобилних телефона, али их свакако треба строго контролисати и ограничивати. Оно што је, по

њему, страшно у данашње време јесте чињеница да деца у друштву задобијају потпуно искривљену слику вредности живота. Што је посебно поражавајуће, у тој сатанизацији дечјих душа учествују и сами родитељи. Многа данашња деца вреднују једна другу по томе колико су новца понели у школу и шта имају за ужину, које је марке и колико кошта њихов мобилни телефон, коју гардеробу носе. На основу таквих вредности одлучују са ким ће се дружити, а кога ће немилосрдно избацити из друштва. Зато он сматра највећом потешкоћом савремених родитеља борбу да деци прикажу праве вредности, укратко, да их поуче да буду мудра као змије, а безазлена као голубови.

Свакако, једна од битних тешкоћа јесте и економско сналажење. То је често у данашњем свету пресудно у одлуци колики број деце ће имати једна породица. Међутим, објашњаваprotoјереј Никола Илић, свесни смо чињенице да се у западним земљама, где су животни стандарди виши, рађа најмање деце. „Такође је важно питање: како у једној истој држави породице које су исламског опредељења имају много више деце у односу на хришћане? Навео бих пример Белгије где је тренутно од 100% новорођене деце већ 55% из исламских породица. То само по себи говори колико је хришћанска вера данас угрожена кривицом самих хришћана. Не практикујемо хришћанство у свом животу, и то је наш највећи проблем. Одлика хришћанина јесте његово поуздање у промисао Божји о сваком човеку. *Нека буде милост Твоја на нама онако како се у Тебе узdamо,* узвикује пророк и цар Давид. И заиста, онако како се узdamо у Господа и његову милост, он нам се толико и открива и даје. Када је Бог стварао свет, он је у исто време, како нас уче богоносни оци, преузео на себе бригу и одговорност за њега. Зато се Син Божји и оваплотио и постао Богочовек, превечно дете, млади Бог.“

„Наравно, и наша породица има економске проблеме. Делимо судбину са још 20.000 породица у Србији које имају стамбени кредит у швајцарским францима. Али ми не очајавамо, уздамо се у Господа и он нас миљује својом богатом руком. Никада нас није оставио,

већ нам је на разне начине и преко разних људи свагда показивао своју љубав. Можемо посведочити да је велика милост Божја на многодетном породицама, јер Господ мисли о свакој птици, свака нам је влас на глави избројана.“

Реаговања јавности о њиховој породици су различита. Постоје људи, највише они у цркви, који се радују њиховим приновама. Многи им се диве и подржавају их, а има, нажалост, и оних других који их сматрају неодговорним, лудима и томе слично.

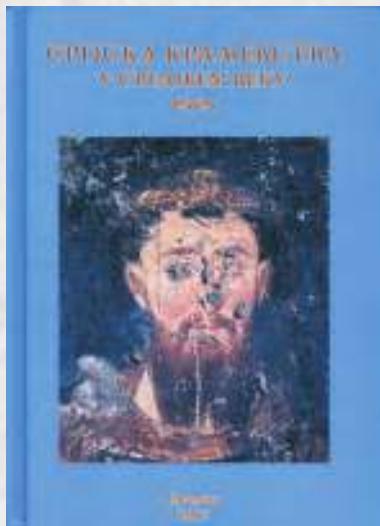
Њихов је став да у јавности треба више говорити о проблемима насталитета и пропагирати породичне вредности. Протиница Марија Илић за Глас Епархије нишке каже: „Недавно смо видели да и држава

покушава да реши овај горући проблем, који је и проблем Цркве и свакога од нас, ако смо одговорни људи. Код нас право на матерински додатак немају жене које роде пето, шесто или седмо дете. Често се у медијима чује оглашавање разних невладиних организација које се боре за права животиња или слично. Ја сам одлучила да се остварим као мајка и сматрам то најувишијом улогом жене у свету. Јесте изузетно важно да жена буде заштићена од насиља и да јој се створе услови за безбедан живот, али где су услови да се свака жена, ако то жели, оствари као мајка? До сада нисам била у радном односу и нисам могла остварити своје право на боловање, породиљско одсуство и друга права. Мислим да ове мере неће донети превише помака у повећању насталитета у Србији, да ће се и даље рађати они који би се и без увођења тих мера рађали. Треба радити на томе да се у друштву створи слика како је *in* имати породицу, децу, супруга, а не само остваривати своја права као самостална, разведенa жена са каријером. Свим женама света могу да поручим да је рађање велика радост и узвишеност коју нам је Господ даривао.

Наравно, за то је потребно пуно одрицања, пожртвованости, али зар наше није да крст носимо? То нам је, како народна песма каже, суђено и томе се радујемо, јер верујемо.“

ОСАМСТО ГОДИНА ПРВЕ СРПСКЕ КРУНЕ

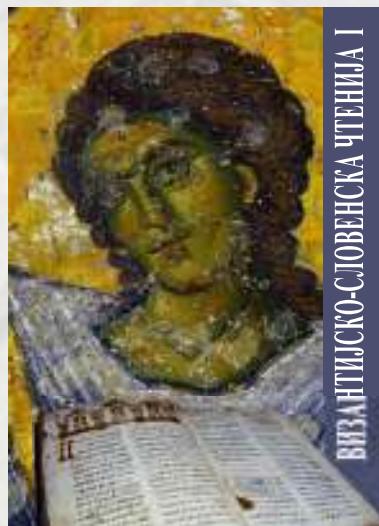
Српска краљевства у средњем веку. Зборник радова са међународног научног склопа одржаног у Краљеву, ур. Синиша Милићић – Краљево: Универзитет у Београду – Филозофски факултет; Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет; Универзитет у Нишу – Центар за византијско-словенске студије, Град Краљево 2017.

Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу био је један од организатора међународног научног склопа „Српска краљевства у средњем веку“, одржаног у сали Скупштине Града Краљева од 15. до 17. септембра 2017. године, поводом обележавања осамстоте годишњице првог крунисања српског краља и светитеља из лозе Немањића, Стефана Првовенчаног. У зборнику радова који овде приказујемо налази се двадесет седам оригиналних научних радова, чији су сажеци саопштени на овој конференцији. На склопу је, поред великих имена савремене српске историјске науке и других хуманистичких дисциплина (између осталих: Синише Милићић, Радивоја Радића, Катарине Митровић, Татјане Суботин Голубовић), двојице професора са Универзитета Светог Кирила и Методија у Скопљу (Тони Филипоски, Бобан Петровски) и гостију из Бугарске академије наука и Познанског универзитета „Адам Мицкевич“ из Польске, учествовало и неколико чланова Центра за црквене студије и Међународног центра за православне студије из Ниша.

У ЈЕДИНСТВУ ИСТИНЕ И ЉУБАВИ

Византијско-словенска читенија I, Зборник са научног склопа одржаног 25. новембра 2017. године на Универзитету у Нишу, ур. проф. др Драгиша Бојовић, Ниш: Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу, Међународни центар за православне студије, Центар за црквене студије 2018.

„Сматрајући да, поред многих других активности и научних склопова, Ниш треба да има и своје читање византијско-словенског наслеђа, одлучили смо се за организовање традиционалног научног склопа, који ће се увек одржавати уочи Божићног поста“, пише у уводном тексту проф. др Драгиша Бојовић, приређивач и уредник овог зборника. „Учесници првих Византијско-словенских читенија били су сарадници Центра за византијско-словенске студије, Центра за црквене студије и Међународног центра за православне студије. Они су поставили темељ. Веријемо да ће на другом окупљању бити много сарадника из других институција, које чине Међународну научну мрежу *Pax Byzantino-Slava*. Смисао је, осим у јединству времена, и у јединству простора, а највише у јединству Истине и Љубави. А у томе је смисао праве науке.“ Зборник садржи тридесет пет оригиналних научних радова, чији су резимеи саопштени на првом сабрању Византијско-словенских читенија, одржаном у новембру 2017. године у Нишу.

ПРЕДАВАЊЕ ЕПИСКОПА НИШКОГ НА СИМПОСИОНУ "ПАВЛИЈА" У ВЕРИЈИ

„Мисија Светих Кирила и Методија и њихових ученика“, предавање Епископа нишког г. Арсенија на симпосиону „Павлија“ у Верији, 27. јуна 2018.

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније учествовао је, на позив Митрополита веријског, научног и камбанијског г. Пантелејмона, на научном склопу „Павлија“ који се двадесет четврти пут одржава у новозаветном грчком граду Верији. Другог дана симпосиона, 27. јуна 2018. године, Епископ нишки учествовао је у радном делу програма предавањем на тему „Мисија Светих Кирила и Методија и њихових ученика“. Износећи важне историјске податке о мисији Свете браће, Преосвећени епископ Арсеније нагласио је следеће моменте. Цар Михаило је са Патријархом Фотијем донео одлуку да позитивно одговори на позив кнеза Растислава, али му није послao епископа, како је овај тражио, већ једну верско-културну мисију на челу са Солунском браћом, који су иза себе већ имали мисионарско искуство и одлично познавање словенског језика. Средиште њихове мисије у Моравској био је град Велеград, одакле су путовали по народу, проповедали Јеванђеље, крштавали и служили литургију на народном језику. Свети Методије остао је до краја живота неуморни трудбеник и делатељ у винограду Господњем, попут самог Светог апостола Павла. Његови следбеници на челу са Гораздом и другим истакнутим учеником Климентом, такође Словеном, који су желели да наставе дело свог великог учитеља после његове смрти, нашли су и сами на отворени прогон. О важности мисије Светих Кирила и Методија и њихових ученика Епископ Арсеније изнео је следећи закључак. Њихово апостолско дело извршено међу Словенима превазилази историјске границе њихове епохе, али и читаве овоземаљске исто-

рије. Делом Светих раноапостолних Кирила и Методија и њихових ученика створена је могућност духовног изражавања на новом језику и постављене су основе за свеопшти културни и верски препород свих Словена. Успостављањем словенске писмености Словени су добили своје место међу другим просвећеним хришћанским народима Европе. Кирило-Методијевска традиција заснована је на становишту да су сви језици пред Богом једнаки, да језик који се користи у литургији са мим тим постаје свети језик, а народ који говори тим језиком доспева на положај народа који је посвећен Богу. Сваки народ који има

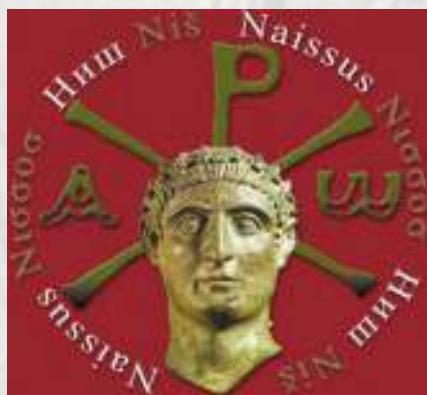

сопствени литургијски језик и културу, уједно задобија и пуноправно место међу члановима свеопште породице хришћанских народа. Темељ мисије Светих Кирила и Методија није био у првом реду национални или културни елемент, како историчари обично наплашавају. Створити једном народу богослужење на народном језику значи увести тај народ у цркву, омогућити му да свим бићем учествује у радосној вести јеванђеља Христовог и да партиципира у заједници тела Христовог на свој непоновљив начин. То је подлога њихове борбе за народни, словенски језик у богослужењу, борбе да црквена заједница у сваком народу заживи пуним животом, јер је свака од њих тело Христово и заједница Духа Светога.

О ОБНОВИ ВИЗАНТИЈЕ НА БАЛКАНУ 1018. ГОДИНЕ

Ниши и Византија XVII, „Обнова Византије на Балкану 1018. године“, Међународни научни скуп одржан 3–5. јуна 2018. године на Универзитету у Нишу

Програм овогодишњег научног скupa *Ниши и Византија*, посвећен теми обнове Византије на Балкану 1018. године, укључио је, поред поздравних речи и пропратних манифестација, саопштења тридесет два рада аутора из Србије, Русије, Грчке, Бугарске, Северне Македоније и Албаније. Скуп *Ниши и Византија* одржава се седамнаести пут, према пројекту чији је организатор Град Ниш у сарадњи са Универзитетом у Нишу и Православном епархијом нишком. На ову међународну конференцију

сваке године се позивају еминентни научници који се баве цивилизацијским тековинама византијског и поствизантијског света, чији су предмет интересовања Ниш, простор Балкана и Европе. Њена овогодишња тема има за циљ подсећање на време повратка Византије на Балкан и поновног успостављања њених духовних, културних и цивилизацијских тековина, које сви заједно баштинимо. Након победе Василија II над Самуилом, после скоро четири века Ниш опет постаје велики град, главна раскрсница и стуб византијске власти у овој области, епископско седиште, упориште војног и управног система и једно од средишта византијске културе, одакле она зрачи у унутрашњост балканских простора.

СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН У ПРЕДАЊУ ЦРКВЕ

Свети цар Константин и његов значај за хришћанство, трибина одржана 1. јуна 2018. године у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу

Братство Храма Светог цара Константина и царице Јелене организовало је у сали крипте Храма 1. јуна 2018. године, у оквиру пропратних манифестација за дан храмовног празника и славе Града Ниша, пригодну трибину о Светом цару Константину и његовом значају за хришћанство. Јереј др Бобан Димитријевић, професор богословије, сабрат Храма и домаћин ове трибине, говорио је о сукобљености две историјске интерпретације лика и дела првог хришћанског императора: једне коју

намеће нововековни научни рационализам, где је цар Константин приказан као проблематична личност, оптерећена многим злочинима и недостојна славе која јој се приписује, и друге коју заступа православно предање. Ивица Живковић, вероучитељ, образложио је због чега се цар Константин у Православној цркви поштује као свети. Проф. Милица Станковић из Правно-пословне школе у Нишу саопштила је резултате својих дугогодишњих истраживања правних докумената и указа цара Константина о новом положају цркве у Римском царству у време његове владавине. Након њихових излагања, развијена је жива и плодна дискусија о древним светитељима нишке области, Никити Ремезијанском и цару Константину.

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ

У периоду од 19. марта до 29. јуна 2018. године,
Његово преосвештенство Епископ нишки
г. Арсеније је:

21. марта – у среду пете седмице Часног поста
служио литургију прећеосвећених дарова
у Манастиру Светог Стефана у Липовцу;

22. марта – у четвртак пете седмице Часног поста,
на празник Четрдесет мученика севастијских –
Младенаца,
служио литургију
прећеосвећених
дарова
у Манастиру Светог
великомученика
Димитрија
у Дивљани;

23. марта – у петак
пете седмице Часног
поста
служио литургију
прећеосвећених
дарова у Храму Света
Три јерарха у нишком
насељу Брзи Брод;

25. марта – у недељу
пету Часног поста
служио свеноћно
бденије у Манастиру
Успења Пресвете
Богородице у Сукову;
служио свету
архијерејску
литургију
у Манастиру Светог
великомученика
Георгија у Темској;

28. марта – у среду
шесте седмице Часног
поста
служио литургију
прећеосвећених
дарова
у Саборном храму Силаска Светога Духа на
апостоле у Нишу;

30. марта – у петак шесте седмице Часног поста
служио литургију прећеосвећених дарова
у Манастиру Светог Јована Крститеља
код Горњег Матејевца;

31. марта – на Лазареву суботу
служио свету архијерејску литургију у Саборном
храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

1. априла – на празник Уласка Господа Исуса
Христа у Јерусалим – Цвети
служио свету архијерејску литургију у Манастиру
Светог Романа код Ђуниса;

2. априла – у понедељак Страсне седмице
служио литургију прећеосвећених дарова у Храму
Успења Пресвете Богородице у нишком насељу
Доња Врежина;

3. априла – у уторак
Страсне седмице
служио литургију
прећеосвећених
дарова у Храму Светог
Луке у Нишу;

4. априла – у среду
Страсне седмице
служио литургију
прећеосвећених
дарова у Храму
Светих бесребреника
Козме и Дамјана у
нишком насељу
Никола Тесла;

5. априла – на Велики
четвртак
служио свету
архијерејску литургију
у Храму Светог цара
Константина и царице
Јелене у Нишу;

6. априла – на Велики
петак
служио јутрење
Великог петка са
читањем дванаест
страсних јеванђеља у
Саборном храму
Силаска Светога Духа
на апостоле у Нишу;

служио вечерње са изношењем плаштанице у
Саборном храму Силаска Светога Духа на
апостоле у Нишу;

7. априла – на Велику суботу, на празник
Благовести,
служио јутрење са статијама у Саборном храму
Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;
служио свету архијерејску литургију у Храму

ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

Преподобне Параскеве у Кутлешу (Архијерејско намесништво друго лесковачко);

8. априла – на празник Васкрсења Господа Исуса Христа

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на apostоле у Нишу;

9. априла – на Светли понедељак, други дан празника Васкрсења Господа Исуса Христа, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

10. априла – на Светли уторак, трећи дан празника Васкрсења Господа Исуса Христа, служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Пироту;

22. априла – у недељу трећу по Пасхи служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

29. априла – у недељу четврту по Пасхи саслуживао на литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Пећкој патријаршији, поводом почетка редовног заседања Светог архијерејског сабора СПЦ;

6. маја – у недељу пету по Пасхи, на празник Светог великомученика Георгија, служио празнично бденије у Храму Светог великомученика Георгија у Белом Potоку (Архијерејско намесништво прво лесковачко); служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Бунуши (Архијерејско намесништво друго лесковачко);

12. маја – на празник Светог Василија Острошког служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Василија Острошког у изградњи у Нишу;

13. маја – у недељу шесту по Пасхи служио свету архијерејску литургију у Манастиру Пресвете Богородице у Јашуњи;

17. маја – на празник Вазнесења Господа Исуса Христа служио свету архијерејску литургију у Храму Вазнесења Господњег у Белој Паланци;

20. маја – у недељу седму по Пасхи саслуживао на литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Храму Светих Кирила и Методија у Љубљани;

22. маја – на празник Преноса моштију Светог оца Николаја

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Нишу;

24. маја – на празник Светих Кирила и Методија служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

27. маја – на празник Силаска Светога Духа на apostole – Духова служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на apostole у Нишу, на дан храмовне славе;

28. маја – на други дан Духова служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на apostole у Лесковцу;

29. маја – на трећи дан Духова служио свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светога Духа на apostole у Власотинцу;

31. маја – у четвртак недеље Педесетнице служио свету архијерејску литургију у спомен-комплексу Ђеле-кула у Нишу, на дан обележавања годишњице Чегарске битке;

3. јуна – у недељу 1. по Духовима, на празник Светог цара Константина и царице Јелене, саслуживао на литургији којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ тимочки г. Иларион у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу, на дан храмовне славе;

17. јуна – у недељу 3. по Духовима саслуживао на литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Београду, на хиротонији Његовог преосвештенства Епископа ремезијанског г. Стефана;

24. јуна – у недељу 4. по Духовима саслуживао на литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. г. Иринеј у Новом Саду, на хиротонији Његовог преосвештенства Епископа mohачkog г. Исихија;

28. јуна – на празник Светог великомученика кнеза Лазара и светих српских мученика – Видовдан служио свету архијерејску литургију у Храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Концелју (Архијерејско намесништво topличko).

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
господина Арсенија.

Пета серија,
брой 9 (3/2018)

Први број прве серије објављен 1899. године.

Издавач:
Српска православна
епархија нишка

Излази:
четири пута годишње

Тираж:
1000 примерака

Штампа:
„Пунта“, Ниш

ISSN 2560-3469

ГЛАС ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

ГЛАСИЛО ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
ЗА ХРИШЋАНСКУ ПРОСВЕТУ И КУЛТУРУ

ВЕРНИЦИ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
НА ПОКЛОНИЧКОМ ПУТОВАЊУ
ПО СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

стр. 1

ВИДОВДАНСКА АКАДЕМИЈА
У НИШУ 2018. ГОДИНЕ
стр. 7

СМИСАО ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ
И СИЛАСКА СВЕТОГА ДУХА НА АПОСТОЛЕ

стр. 13

ШТАМПАРИЈА „СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН“
ПРИВРЕДНЕ ЗАДРУГЕ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
стр. 27

90 ГОДИНА ПРВОГ ИЗДАЊА ОХРИДСКОГ ПРОЛОГА стр. 26
НАШИ СВЕШТЕНИЦИ ИЗ НОВООСЛОБОЂЕНИХ КРАЈЕВА стр. 29
НОВА КТИТОРКА ИЗ НЕМАЊИНЕ ДУБОЧИЦЕ стр. 32

У овом броју:

Патријарх Кирил, Андреј Конан
Влајко Грабеж, Снежана Милојевић, Драгиша Бојовић,
Милица Вучковић, Никола Бакић

Нишлије на хасилуку, *Најбоље од прошлости*,
Документарни филм о пуковнику Рајевском,
Седморо дене у дому Николе Илића, Прикази и догађаји

РЕЧ УРЕДНИКА
ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ

Уредник: Ивица Живковић
Редакција: Јакон Далибор Мидић,
Милан Ранђеловић, Милица Вучковић

Адреса: Епархија нишка, 18000 Ниш, Епископска 3
e-mail: glas@eparhija-niska.rs

Лектура: Милена Мишић Филиповић
Дизајн и компјутерска обрада: Срђан Павловић

Фотографија на предњој корици: Михајло Лазаревић

ГРАД НИШ СВЕТОМ ЦАРУ КОНСТАНТИНУ И ЦАРИЦИ ЈЕЛЕНИ

